

Oslo kommune
Velferdsetaten

Året 2014

En oppsummering
av aktivitetene ved
Pro Senteret

Pro | **Sentret**

Pro Sentret var i 2014 finansiert av Oslo kommune,
Helsedirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet.

INNHOOLD

FORORD	2
PROSTITUSJONSMARKEDET 2014	3
DROP-IN TILBUDET - STUA	10
DROP-IN – AKUTTE HENVENDELSER	16
OPPSØKENDE ARBEID PÅ GATEMARKEDET	18
OPPSØKENDE ARBEID PÅ INNEMARKEDET	21
SOSIALFAGLIG INDIVIDUELL OPPFØLGING	26
HELSETILBUDET – "The Hospital"	31
SPRÅKLIG KOMPETANSE OG KULTURFORMIDLING PÅ PRO SENTRET	42
BRUKERUNDERSØKELSEN 2014	45
FOREBYGGENDE OPPLÆRING OG UNDERVISNING MED FOKUS PÅ UNGE	47
VOLD OG SÅRBARHET - OPPDRAG OG TILTAK	51
JURIDISK 1. HJELP	56
BRUKERE AV PRO SENTRET SOM KOMPETANSESENTER	58
SAMARBEID OG NETTVERKSARBEID	60

FORORD

Etter flere år med varslede budsjettkutt for Pro Sentret ble det en realitet i 2014. Som en følge av dette fikk Pro Sentrets mange brukere redusert sitt tjenestetilbud og vi måtte starte året med å si farvel til to gode kollegaer. Dette til tross har Pro Sentret også i 2014 levert mange, sammensatte og gode tjenester til personer med prostitusjonserfaring og ekspedert flere hundre henvendelser fra øvrige interessenter på feltet.

Pro Sentret registrerte i året som har gått 1060 enkeltbrukere. Det er noen færre enn året før men omtrent på samme nivå som 2010. Hva dette skyldes er vanskelig å si men det har trolig sammensatte årsaker knyttet til forhold både ved prostitusjonsmarkedet og ved Pro Sentrets drift. Når det gjelder det førstnevnte registrerer vi blant annet at nigerianske kvinner, som er den gruppa som har dominert gateprostitusjonen de siste årene, i hovedsak jobber på sen natt, et tidspunkt hvor vår oppsøkende tjeneste ikke er ute og følgelig ikke kommer i kontakt med dem. Det er også slik at endringene i rusmiljøet i Oslo sentrum har bidratt til vi i betraktelig mindre grad enn før treffer norske rusavhengige kvinner med tilknytning til prostitusjonsmiljøet i vårt oppsøkende arbeid. Trolig har vi også en underregistrering hos oss da pågangen i våre lokaler av og til er så stor at det ikke er mulig å få registrert alle som kommer innom vårt drop-intilbud.

Selv om antallet brukere av Pro Sentret de siste årene kan se ut til å ha stabilisert seg på mellom 1100-1200 har antallet tjenester vi yter økt jevnt i den samme perioden. Vi har altså omtrent like mange unike brukere, men de som kommer til oss bruker oss hyppigere og mottar flere tjenester enn noen gang tidligere. Årsakene til dette er nok flerfoldige. En ganske stor andel av våre brukere har relativt lange prostitusjonskarrierer bak seg, og med det også mange og sammensatte behov. Og selv om det er deler av prostitusjonsmiljøet vi i mindre grad når frem til, leverer Pro Sentret tjenester som treffer en stor andel av målgruppen godt. Svært positive tilbakemeldinger på den årlige brukerundersøkelsen bekrefter dette.

Som nasjonalt kompetansesenter på området prostitusjon mottok vi også i 2014 mange henvendelser fra høyskoler og universiteter samt fagmiljøer og frivillig/interesseorganisasjoner i og utenfor Norge med forespørsler om samarbeid og informasjonsutveksling. Vi får også henvendelser fra nasjonal og internasjonal presse samt fra kunstnere, journalister, privatpersoner og aktivister med spørsmål og/eller synpunkter på vårt arbeid og ikke minst hvordan prostitusjonen reguleres i Norge og Norden. Videre mottar vi en rekke henvendelser fra andre deler av hjelpeapparatet over hele landet med behov for veiledning i enkeltsaker eller generell informasjon. Behovet for kunnskap om prostitusjon som samfunnsfenomen og de ulike aktørene i prostitusjonen er fortsatt stort.

En stor takk rettes til alle ansatte og frivillige som også i 2014 bidro til at Pro Sentret leverte gode tjenester til alle våre brukere.

Bjørge Norli
Leder

PROSTITUSJONSMARKEDET 2014

SETT MED PRO SENTRETS ØYNE

Gjennom vårt eget oppsøkende arbeid, kontakt med og kunnskap om ulike deler av prostitusjonsmiljøet, monitorering av annonsesider på internett samt innsamling av informasjon og kunnskap fra andre aktører på feltet har Pro Sentret i mange år estimert hvor mange som har solgt sex i Norge i løpet av et år. Endringer i hvor og hvordan personer som selger seksuelle tjenester promoterer sin virksomhet har resultert i at Pro Sentret - slik situasjonen er i dag - verken har tilstrekkelig tid, personalressurser eller nødvendig teknologi for å kunne gi en valid oversikt over dette markedet. Vi har derfor heller ikke i 2014 estimert omfanget av antallet personer som har solgt seksuelle tjenester i Norge i løpet av fjoråret.

I det kommende vil vi imidlertid presentere Pro Sentrets egen portefølje og gjøre noen betraktninger på bakgrunn av denne.

Hvor mange bruker Pro Sentret?

	2007	2008	2009	2010	2013	2014
Enkeltpersoner	1270	1585	1023	1077	1198	1060
Derav utenlandske	936	1264	777	852	1033	955
Treff (tjenester gitt)	17 194	19 620	14 578	16 156	20 287	20 990
Derav treff utenlandske	9 510	11 363	7 684	9 246	15 478	17 966
Nye enkeltpersoner	600	779	329	443	553	454

Som tabellen over viser hadde Pro Sentret 1060 brukere i 2014. Dette er en reduksjon på 11,5 % sammenliknet med 2013 og omtrent på samme nivå som 2010. Det kan således virke som om at antallet brukere ved Pro Sentret har stabilisert seg på 1100-1200 pr. år. Antallet tjenester ytt har imidlertid ikke stabilisert seg men økt jevnt de siste årene. Som tabellen over viser hadde vi over tusen flere tjenester ytt i 2014 enn i 2008; et år med 1585 unike brukere på Pro Sentret. Vi har altså færre unike brukere, men de som kommer til oss bruker oss hyppigere og mottar flere tjenester enn noen gang tidligere, gjennomsnittlig 20 per bruker i 2014.

Av de 1060 som vi var i kontakt med i 2014 var 454 personer (43 %) nye for oss dette året. Det store antallet nye brukere årlig forteller oss om et prostitusjonsmarked preget av stor mobilitet og kort oppholdstid i Norge for mange. Pro Sentrets brukere representerer kvinner, menn og transpersoner som selger sex på gata og/eller på

innemarkedet¹. Noen er aktive i prostitusjon og andre har lagt prostitusjonen helt eller delvis bak seg, men har fortsatt kontakt med oss fordi veien ut av prostitusjon kan være lang. Tallene i tabellen over baserer seg på våre egne registreringer av personer som bruker Pro Sentrets ulike tjenester. Det er trolig noe underregistrering i forhold til det faktiske antall personer som har hatt kontakt med oss.

Underregistrering kan skyldes flere forhold. Det er, og skal være, mulig å henvende seg til Pro Sentret anonymt og likevel motta tjenester. Våre tjenester er i hovedsak basert på drop-in-prinsippet. På tidspunkt hvor det er svært mange besøk byr det på utfordringer å få oversikt over hvor mange som kommer og går. Videre er det slik at vi prioriterer å bruke tiden på miljøfaglig arbeid framfor å "løpe etter" brukere i registreringsøyemed.

Hvem bruker Pro Sentret?

Pro Sentret hadde i 2014 kontakt med personer fra over 40 ulike nasjoner. Slik situasjonen er i dag utgjør personer av utenlandsk opprinnelse 90 % av alle våre brukere. Tabellen nedenfor viser de 12 største nasjonene.

Land	2007	2008	2009	2010	2013	2014
Nigeria	380	633	365	418	564	485
Norge	322	321	246	202	132	105
Thailand	111	129	165	169	190	197
Romania	48	77	35	39	65	59
Bulgaria	108	73	48	44	60	42
Litauen	38	51	28	26	17	9
Estland	39	44	28	26	12	8
Russland	9	7	8	12	15	13
Latvia	6	10	8	21	9	4
Albania	26	25	5	4	18	22
Spania	11	10	4	4	10	8
Colombia	1	15	2	5	10	6

Kvinner fra **Nigeria** har dominert gateprostitusjonen i Norge de siste årene og tross en nedgang på 14 % fra 2013 til 2014 er de fortsatt Pro Sentrets største brukergruppe. Det er ikke mulig å si noe konkret om hva denne nedgangen skyldes, men vi har gjort oss noen tanker. For det første så kom det betraktelig færre nigerianske asylsøkere til Norge i 2014 enn året før², noe som vil kunne ha betydning for antallet nigerianske kvinner i prostitusjon. For det andre er det vårt inntrykk at politiet særlig siste halvår 2014 var aktivt til stede i gateprostitusjonsmiljøet med dokumentkontroll og utsendelse av de som ikke kunne godtgjøre sitt opphold. For det tredje så erfarer vi at nigerianske kvinner kanskje nettopp derfor legger sin virksomhet til tider av døgnet hvor verken Pro Sentret eller politiet er så hyppig til stede i gatebildet.

¹ Innemarkedet kjennetegnes ved at kontakten mellom kjøper og selger i hovedsak etableres via internett, mens kontaktetableringen i gateprostitusjonen skjer i det offentlige rom.

² I følge UDI kom det 522 nigerianske asylsøkere til Norge i 2013, mens det i 2014 kom 345, en reduksjon på 34 %.

De nigerianske kvinnene som har mulighet til å ta ordinært arbeid opplever at det norske arbeidsmarkedet i hovedsak er stengt for dem grunnet mangelfulle språkferdigheter og/eller manglende kompetanse. Kvinner som verken har søkt refleksjon eller asyl bruker i hovedsak lavterskel drop-intilbudet og mottar helsehjelp hos oss. Denne gruppen har svært få, om noen, alternativer til prostitusjon i Norge. Pro Sentret følger fortsatt opp flere nigerianske kvinner som mottar bistand som ofre for menneskehandel.

Pro Sentret har i mange år hatt et særlig fokus på det **thailandske** prostitusjonsmiljøet, og vi har omfattende og god kontakt med denne gruppa. Kvinnene vi påtreffer i vårt i dette miljøet har ofte store økonomiske forpliktelser i både i Norge og Thailand. I tillegg opplever vi at svært mange har mangelfulle lese- og skriveferdigheter, både på sitt eget morsmål og på norsk. Til sammen utgjør dette store barrierer i arbeidet med å finne alternativer til prostitusjon. Gjennom langvarig relasjonsbygging, informasjon- og motivasjonsarbeid samt tett oppfølging, vil en imidlertid kunne bistå den enkelte med å finne alternativer.

Norske kvinner som benytter seg av Pro Sentrets tilbud kan deles inn i to hovedgrupper; kvinner som selger seksuelle tjenester på innemarkedet og kvinner som er aktive i gateprostitusjonen. I førstnevnte gruppe finner vi kvinner som ofte jobber alene bak en tilsynelatende velfungerende fasade. Fra tidligere kartlegginger vet vi imidlertid at det også i denne gruppen finnes kvinner som opplever å ha et stort bistandsbehov. Alternativer til prostitusjon vurderes sammen med Pro Sentrets ansatte der det er ønskelig og mulig. Vi viser til kapittelet om individuell sosialfaglig oppfølging for mer informasjon om dette arbeidet.

Norske kvinner som er aktive i gateprostitusjonen har i all hovedsak en etablert kontakt med sitt NAV-kontor, og eventuelt behandler i rusomsorgen. Mange preges imidlertid av psykiske problemer og de har en vanskelig økonomisk, sosial og helsemessig situasjon som følge av avhengighet. Deres livssituasjon er ofte kaotisk. Andre lider under sosial isolasjon og mangelfull selvtillit. En stor andel trenger svært tett oppfølging og bistand fra personer de har tillit til, og som evner å omsette deres uttalte eller uttalte behov til konkret handling i hjelpeapparatet.

Antallet norske kvinner som benytter seg av Pro Sentrets tjenester har sunket jevnt de siste ti årene. Gjennom vårt samarbeid med Kirkens Bymisjon, Natthjemmet erfarer vi imidlertid at det finnes en relativt stor gruppe norske rusavhengige kvinner med prostitusjonserfaring som vi ikke når. Pro Sentret vil derfor fortsette dette samarbeidet og videreutvikle vårt tilbud til denne gruppen.

Kvinner fra ulike **østeuropeiske** land benytter seg av Pro Sentrets tilbud. De oppsøker primært helsetilbudet vårt, enkelte gis juridisk hjelp og sosialfaglig bistand i forbindelse med vold og overgrep og en del søker råd og veiledning i forhold til regelverk og ordninger for arbeidsinnvandring. Noen kvinner i denne gruppa er også antatte ofre for menneskehandel og følges opp i forhold til dette. En stor andel av disse kvinnene kommer fra Romania og Bulgaria, mange er rom. Disse kvinnene har ofte et svært lavt utdanningsnivå og meget begrensede språkkunnskaper noe som gjør veien over i ordinært arbeid lang.

Glimt fra andre prostitusjonstiltak i Norge

Som nevnt innledningsvis estimerer ikke lenger Pro Sentret det totale omfanget av prostitusjon i Norge. Vi har imidlertid fått informasjon fra andre aktører i Oslo, og noen større byer som har tiltak rettet mot personer som selger seksuelle tjenester og som sier noe om prostitusjonsmarkedet utenfor Oslo.

PION - de prostituertes interesseorganisasjon i Norge tilbyr bistand til personer i prostitusjon i tillegg til å drive oppsøkende virksomhet særlig overfor menn og transpersoner. I 2014 sendte PION henvendelser til ca. 280 menn og noen transpersoner. Deres inntrykk er at det er flere menn som annonserer for seksuelle tjenester i 2014 enn tidligere år og at de skifter annonser ofte.

I 2014 har PION hatt kontakt med flere unge norske kvinner enn tidligere år. Disse henvendelsene har i hovedsak vært relatert til rettshjelp, spesielt forhold knyttet til skatt, enten fordi de har vært skjønnsliknet eller fordi de ønsket informasjon om hvordan de skulle forholde seg til kravet om å betale både skatt og moms.

Nadheim, Kirkens Bymisjons prostitusjonstiltak i Oslo, var gjennom sitt virke i kontakt med 789 kvinner, 46 menn og 38 transpersoner i 2014. Majoriteten av kvinnene kommer fra Nigeria, dernest Bulgaria, Thailand og Norge. Nadheim startet i 2014 opp en nattkafe for kvinner i gateprostitusjon. Dette tiltaket har vært godt besøkt med et snitt på 73 gjester pr. gang, noe som viser at det er behov for tiltak som er åpent og tilgjengelig på natt når kvinnene er aktive i prostitusjon.

I **Bergen** driver Kirkens Bymisjon Omsorgsbasen som er et natthjem for kvinner i rus- og prostitusjonsmiljøet. Tidligere har de også drevet en Kvinnekafé, men har i 2014 i stedet hatt fokus på oppsøkende arbeid i gateprostitusjonsmiljøet. Kirkens Bymisjon i Bergen driver også prosjekt FRI som er et tilbud til kvinner og menn over 18 år som kan være eller har vært ofre for menneskehandel. Videre tilbyr de oppfølging og bistand til personer som er aktive på prostitusjonsarenaen i Bergen. Dette er de to eneste tiltakene i Bergen som spesifikt målretter sitt arbeid inn mot prostitusjonsmiljøet.

Omsorgsbasen var i 2014 i kontakt med 34 ulike kvinner som oppga å ha prostitusjonserfaring. Alle med unntak av to var utenlandske kvinner aktive i gateprostitusjonen. Også i Bergen ser man en reduksjon i antallet nigerianske kvinner som selger seksuelle tjenester. Tidligere har de nigerianske kvinnene dominert gateprostitusjonen, mens det nå er kvinner fra Øst Europa, og da særlig Romania som utgjør den største gruppa. I følge Omsorgsbasen skyldes dette trolig to ulike forhold; det ene er at flere menneskehandelsaker har vært ført for retten i Bergen de siste årene hvor nigerianske kvinner har vært involvert. Det andre er at politiet også i Bergen 2014 drev aktiv dokumentkontroll og utsendelse av personer som ikke kunne godtgjøre sitt opphold. Begge deler har ført til uro i miljøet. De merker seg også, kanskje som en konsekvens av dette, at færre nigerianske kvinner har valgt å komme inn på Omsorgsbasen eller komme til gudstjeneste i Korskirken.

Prosjektet FRI var i 2014 i kontakt med 34 ulike personer, hvorav tre menn og resten kvinner. 15 av personene var mulige eller verifiserte ofre for menneskehandel hvor majoriteten var utnyttet i prostitusjon og fire i arbeid. 19 av kvinnene var fortsatt

aktive i prostitusjon. Kvinner fra Nigeria og Romania utgjør den store majoriteten av de som er innlemmet i prosjektet med henholdsvis 15 og åtte personer. FRI rapporterer også om en markant nedgang i kontakt med kvinner fra prostitusjonsmiljøet i 2014, spesielt i forhold til de som selger sex på gata. De setter dette i sammenheng med politiets aktivitet i dette og andre gatenære miljøer.

Utekontakten i Bergen er først og fremst en forebyggende tjeneste for unge og har p.t ingen særtiltak knyttet til prostitusjon. De har imidlertid god oversikt over gatebildet i Bergen og har gjort de samme observasjoner som Omsorgsbasen og FRI, nemlig at det har blitt færre afrikanske kvinner og en liten økning av rumenske kvinner på gaten. De afrikanske kvinnene henvender seg også sjeldnere til dem med behov for kondomer eller helsehjelp. Utekontakten har også kontakt med enkelte unge norske kvinner med tilknytning til rusmiljøet i Bergen som selger seksuelle tjenester.

Kristiansand kommune opprettet i 2014 Ungdomstjenesten som blant annet har fokus på ungdom i drift og unge som selger/bytter seksuelle tjenester. I tillegg har kommunen en deltidsansatt som har et særlig fokus på prostitusjon. Kristiansand har ikke hatt et etablert gateprostitusjonsmiljø i byen, men har de siste årene sett at enkelte nigerianske kvinner har solgt seksuelle tjenester på gata. I 2014 fikk man imidlertid for første gang et godt synlig gateprostitusjonsmiljø i Kristiansand med rundt 12 nigerianske kvinner som solgte seksuelle tjenester sentralt i byen. Dette fikk stor oppmerksomhet fra både politikere, politi og media. Antallet kvinner som solgte sex på gata i Kristiansand sank kraftig utover høsten, samtidig som det ble observert kvinner i gateprostitusjon i byer som Mandal og Lyngdal.

Med jevne mellomrom følger de også aktiviteten på Internett og rapporterer om at det har vært en økning på innemarkedet i 2014 sammenliknet med året før. I 2013 var det gjennomsnittlig 20 personer pr. måned som tilbød sine tjenester i byen. I 2014 var dette tallet steget til ca. 40. Det er både kvinner, menn og transpersoner som selger seksuelle tjenester på innemarkedet i Kristiansand.

Uteseksjonen i **Trondheim** driver oppsøkende virksomhet i byens sentrum og gir målrettet individuell oppfølging av ungdom mellom 13 og 25 år. De har således ingen oversikt over hvor mange som selger seksuelle tjenester i Trondheim men kjenner gatebildet og de ulike gatenære miljøene godt. Gjennom sitt samarbeid med politiets innsatsgruppe mot prostitusjon og menneskehandel har de også fått kunnskap om prostitusjonen i Trondheim.

Uteseksjonen rapporterer at prostitusjonen i Trondheim domineres av salg av seksuelle tjenester fra leiligheter og hoteller, men at man de siste årene også har observert flere kvinner som opererer fra gata. Majoriteten av kvinnene er norske, nigerianske og østeuropeiske samt asiatiske kvinner som selger sex fra egne private hjem. I 2014 har de observert flere gateprostituerte enn tidligere og har ved flere anledninger sett åpenlys prostitusjon i bybildet. Også i Trondheim noterer man seg at politiet har hatt økt fokus på utenlandske kvinner i prostitusjon og dokumentkontroll.

SUBrosa, et helsetiltak for kvinner og menn i rusmiljøet i Trondheim, har kontakt med menn som selger sex. De fleste av brukerne av dette tilbudet har tilleggsproblematikk knyttet til rus.

Trondheim kommune gjennomførte i 2014 en ungdomsundersøkelse og her kom det fram at 5 % av guttene mellom 13 og 20 år svarte bekreftende på at de hadde solgt sex en eller flere ganger. Det tilsvarende tallet for jentene var 1,6 %. Uteseksjonen bekrefter at de har kontakt med både gutter og jenter som har erfaring med å selge seksuelle tjenester, selv om prostitusjonen sjeldent er hovedårsaken til at Uteseksjonen følger opp ungdommen.

Trondheim kommune har i samarbeid med KoRus Midt-Norge³ igangsatt en HKH-kartlegging⁴ i forhold til mindreårige og salg/bytte av seksuelle tjenester med et særskilt fokus på unge gutter. Rapporten forventes å være ferdig i mars 2015.

Omsorgsstasjonen for barn og unge i Trondheim er et lett tilgjengelig samtaletilbud for barn og unge mellom 12 og 18 år og deres familier og nettverk. Omsorgsstasjonen rapporterer at de har noe kontakt med gutter og jenter som har erfaring med salg/bytte av seksuelle tjenester.

Andre forhold

2014 var det første året på godt og vel ti år, hvor det verken forelå en handlingsplan mot prostitusjon fra Oslo kommune eller en statlig handlingsplan mot menneskehandel. Vi mener å se at det politiske fokuset på prostitusjon og menneskehandel som samfunnsfenomen har avtatt.

I 2014 knyttet det seg imidlertid stor spenning til evalueringen av sexkjøpsloven. I forkant hadde evalueringens mandat møtt kritikk fra fagmiljø, forskermiljø og politisk hold, uavhengig av hva slags syn man hadde på loven i seg selv. Man fryktet at det smale mandatet, og de begrensede midlene som fulgte med, ville gi en evaluering som ikke ga svar på de sentrale spørsmålene om lovens effekt⁵. Resultatet av evalueringen ble lansert i august og Vista Analyse⁶, som utførte evalueringen på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, konkluderte med at lovens formål langt på vei har blitt innfridd ved at den har hatt normgivende effekt, dempet etterspørselen og markedet, bidratt til at Norge har blitt mindre attraktivt for prostitusjonsbasert menneskehandel og at livssituasjonen til personer i prostitusjon ikke har blitt påviselig forverret. Rapporten ble utsatt for kritikk fra fag- og forskermiljøer⁷ samt fra politisk hold⁸, mens andre var svært fornøyde med resultatet⁹. Under valgkampen i 2013 lovet dagens regjeringspartier å oppheve sexkjøpsloven. Etter at resultatet av evalueringen ble lagt fram, bebudet regjeringen en mer utfyllende Stortingsmelding og ville ikke ta stilling til spørsmålet om å oppheve loven.

³ Kompetansesenter rus Midt-Norge arbeider med ulike kompetanseutviklingstiltak for ansatte i kommuner, spesialisthelsetjenesten og andre. Målet er å forebygge rusproblemer og gi gode hjelpetilbud.

⁴ HKH – Hurtig Kartlegging og Handling bygger på en kartleggingsmetode utviklet av Verdens Helseorganisasjon som kalles Rapid Assessment and Response.

⁵ Se <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Manglende-vilje-til-kunnskap-om-prostitusjon-7300896.html> og <http://www.nrk.no/norge/-sexkjopsevaluering- for-spinkel -1.11869647>

⁶ Se <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/Sexkjopsloven-er-evaluert/id765653/>

⁷ Se <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Vi-vet-ikke-om-loven-virker-7669532.html> og <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Antagelser-om-sexkjopsloven-7677452.html>

⁸ Se <http://www.nrk.no/ytring/er-sexkjoploven-en-seier -1.11877810>

⁹ Se <http://www.nrk.no/norge/-tid-for-sjampis-1.11873833> og

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/KrF-varsler-knallhard-kamp-om-sexkjopsloven-7427873.html>

Konklusjonene til tross, politiets innsats for å avdekke sexkjøp har ikke blitt styrket i løpet av året som har gått. Tvert i mot. I 2013 var det 348 personer som ble bøtelagt for sexkjøp i Norge, et antall som sank til 194 i 2014¹⁰. 194 bøteleggelser er svært lite sett opp mot det antall sexkjøp man må anta at skjer i Norge i løpet av et år. Innføringen av sexkjøpsloven var kanskje i for stor grad knyttet til symbolpolitikk og et ønske om å vise handlekraft i en politisk opphetet situasjon. Håndhevelsen av loven avtar når politikerne får annet fokus.

Fokuset for politiets arbeid i 2014 synes å være hyppig dokumentkontroll og utsendelse av personer som ikke kan godtgjøre sitt opphold. Pro Sentret er bekymret for at en mangler gode rutiner for å identifisere eventuelle ofre for menneskehandel i dette arbeidet. Videre synes det å være hyppige besøk fra politi hjemme hos brukerne våre og stadige utkastelser fra bopel. Våre brukere rapporterer stadig om boforhold som er både uverdige og sannsynligvis ulovlige, der enkeltpersoner tar seg grovt betalt for å la dem sove inne deler av døgnet. Dersom våre brukere opplever å bli utsatt for vold og overgrep og politiet gjøres kjent med dette, skifter fokuset raskt fra å i vareta dem som ofre til at politiet ser dem som «forbrytere» ved at de eventuelt skal ha oppholdt seg i Norge lenger enn 3 måneder (turist) eller 6 måneder (arbeidssøker fra EØS-området). Pro Sentret er bekymret for våre brukeres rettsikkerhet når de utsettes for grov voldskriminalitet. Med dette som bakgrunn har mange av våre brukere et anstrengt, og til tider angstfylt, forhold til politiet. Resultatet er at de unndrar seg kontakt med politiet, og at de verken ber om hjelp fra dem i en akutt situasjon eller anmelder overgrep begått mot dem. Det er et problem.

Pro Sentret har i 2014 mottatt et dusin henvendelser fra dels veldig unge kvinner som er i starten av en prostitusjonskarriere, og som søker råd og veiledning. Flere av disse har tilsynelatende en relativt trygg materiell situasjon, men ønsker seg høy inntekt raskt og/eller uttrykker å få dekket et behov for oppmerksomhet og bekreftelse på seg selv gjennom prostitusjonen. Kvinnene henvender seg primært på chat eller e-post innledningsvis. Det er ikke nytt for oss at enkelte har sin debut i ung alder. Det kan tenkes at det er det faktum at vi kan kontaktes anonymt gjennom digitale medier som gjør at de oppsøker oss så tidlig. Pro Sentret er bekymret for at unge menneskers seksualitet og deres forhold til å bytte eller selge seksuelle tjenester ikke er gjenstand for forskning eller kartlegginger, slik vi nå opplever i Oslo og ungdomsundersøkelsen som gjennomføres her¹¹. For at forebygging av prostitusjonskarrierer skal kunne bli satt på dagsordenen bør samfunnet ha bedre kunnskap om unge menneskers erfaringer på dette området.

¹⁰Se <http://www.nrk.no/ostlandssendingen/slipper-unna-med-sexkjop-1.12201360>

¹¹ Forskningsinstituttet NOVA gjennomførte, på oppdrag fra Oslo kommune, i februar d.å en kvantitativ levekårsundersøkelse blant 30 000 ungdommer i Oslo med særlig fokus på psykisk helse. Ingen av undersøkelse mange spørsmål omhandlet sex, seksualitet eller seksuell helse.

DROP-IN TILBUDET - STUA

Sammen med helseavdelingen utgjør Stua Pro Sentrets lavterskeltilbud til personer som er, eller har vært, aktive i prostitusjon. Stua er forbeholdt våre kvinnelige brukere. Vi ønsker at Stua skal være et sted hvor kvinnene skal føle seg ivaretatt, sett og anerkjent uansett hvilken livssituasjon de befinner seg i.

For brukerne skal Stua oppleves tilgjengelig, fleksibel og trygg. Grunnsteinene i arbeidet vårt er empowerment, omsorg, respekt, motivasjon og erfaringsutveksling. Vi har som mål å bidra til en økt opplevelse av mestring og selvtillit hos den enkelte, samt samhold og solidaritet brukerne i mellom.

Stua gikk gjennom store forandringer i 2013 da det ble opprettet et frontteam med fire faste sosialkonsulenter. Frem til frontteamet ble opprettet var drop-in tilbudet betjent av en fast sosialkonsulent og alternerende vakter fordelt på de andre ansatte på Pro Sentret.

I tillegg til arbeidet i Stua, arbeider Frontteam oppsøkende i gatemiljøet to faste kvelder i uken og ved lunsjtid og på nattestid en gang per måned. De fleste akutte henvendelser til Pro Sentret blir også behandlet av Frontteam. Henvendelser kommer direkte fra brukerne av Stua, over telefon, gjennom oppsøkende arbeid eller gjennom chat-funksjonen på Pro Sentrets hjemmeside.

Kort om tilbudet

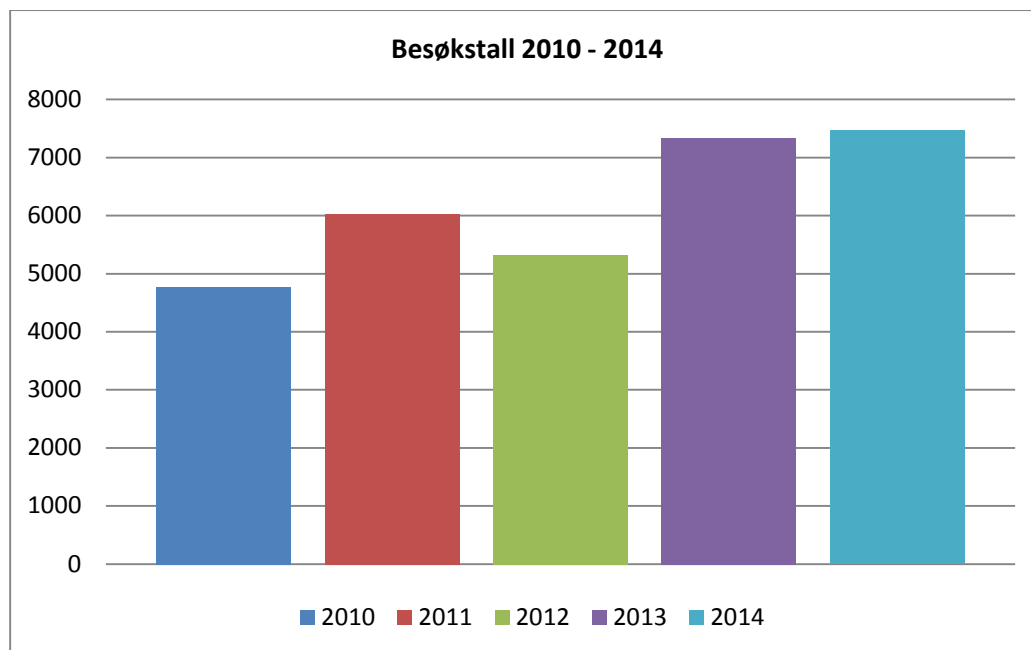
Vi har som mål at det skal oppleves som enkelt for kvinnene å komme i kontakt med en ansatt på Stua dersom de ønsker å snakke eller hvis de har behov for hjelp. Vi tar fortløpende imot akutte henvendelser. Dersom vi ser at de har behov for lengre oppfølging, overføres saken til sosialkonsulenter med oppfølgingsansvar.

Stua er åpen 12-15 mandag, onsdag og fredag, og 12-20 tirsdag og torsdag. Vi tilbyr lett servering mandag og onsdag, varm middag tirsdag og torsdag og felles lunsjbord på fredag. Måltidene har alltid stått sentralt i Stua som en uformell setting hvor både brukere og ansatte kan møtes, og relasjoner bygges. På Stua har kvinnene også tilgang på vaskemaskin/tørketrommel, internett og telefon.

I løpet av 2014 har vi fått uvurderlig hjelp av frivillige til driften av Stua. Denne hjelpen frigir tid for Frontteam til å drive sosialfaglig arbeid i miljøet. I tillegg har vi hatt 3 politistudenter og 1 sosionomstudent som har hatt sine praksisperioder her.

Høytider og merkedager ble markert og feiret også i 2014. I forbindelse med kvinnedagen ble kvinners situasjon nasjonalt og internasjonalt satt i fokus. Den årlige sommerfesten ble avholdt i juni og 56 personer tok turen innom for å feire sommeren og nyte god mat og drikke. I desember var det tid for julebord, hvor tradisjonell julemat stod på menyen og koret «Flaskehalsene» også i år var på plass for å synge julen inn. Sosiale arrangementer som dette er samlende og kontaktskapende, samtidig får de av våre brukere som kun har marginal kontakt med samfunnslivet anledning til å delta i viktige begivenheter i løpet av året.

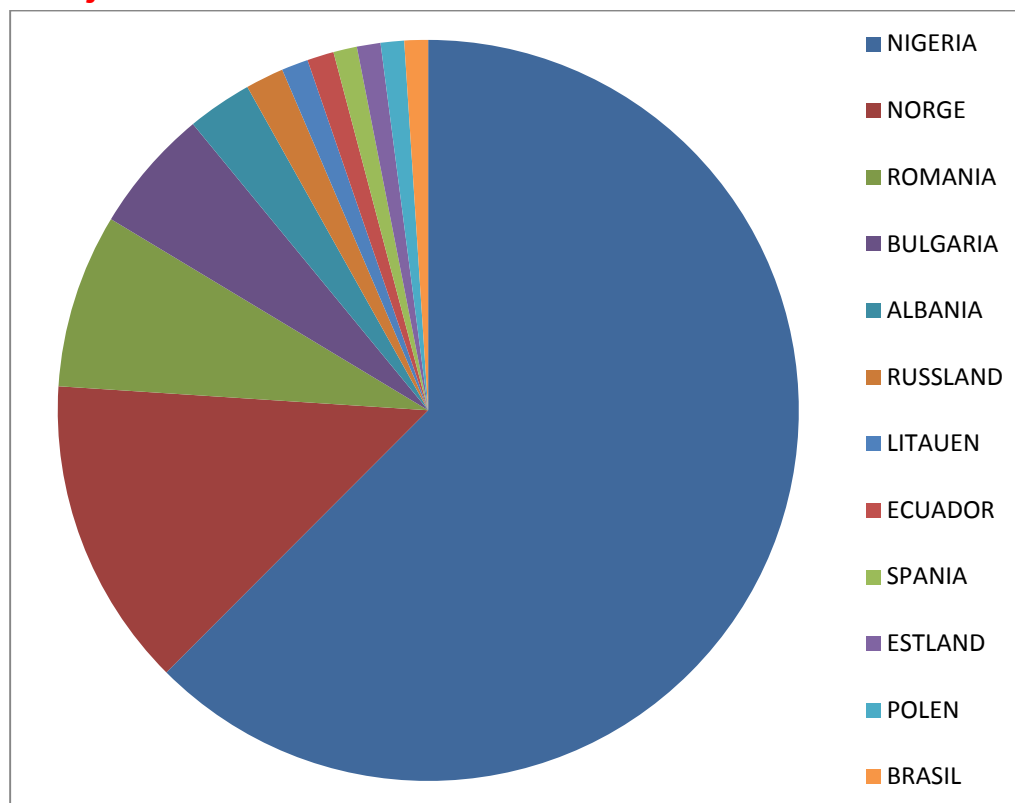
Statistikk fra drop-in tilbudet – Stua

Denne tabellen viser hvor mange besøk vi har hatt totalt, uten hensyn til hvor mange ganger hver enkelt kvinne har besøkt oss. Tabellen viser en økning gjennom de fire siste årene, men det er nærmest ingen forskjell mellom våre besøkstall fra 2013 til 2014. Tallene viser en 1,7 % økning ved lavterskeltilbudet.

I løpet av 2014 har 794 ulike kvinner besøkt oss 7467 ganger, det vil si at hver kvinne i snitt har besøkt oss 9,4 ganger. Snitt-tallet for de siste årene har vært stabile, noe som peker i retning av et fortsatt stort behov for våre tjenester.

Nasjonaliteter

Vi har i løpet av 2014 hatt kontakt med brukere fra over 40 ulike land. I figuren har vi kun tatt med de 13 nasjonalitetene med høyest besøkstall. Diagrammet viser at vår største brukergruppe kommer fra Nigeria, en tendens vi har sett gjennom flere år. Nest etter følger personer med Norge, Romania, Bulgaria og Albania som opprinnelsesland. I løpet av de siste årene har vi sett en nedgang i besøkstallene for norske brukere. Fra 2013. til 2014 har antall besøk fra denne gruppa blitt redusert med 30 %.

Observasjoner utover tallene

Vi ser at de kvinnene vi har opprettet en god relasjon til bruker oss mye i lange perioder, enten for støttesamtaler, sosiale behov og/eller praktisk hjelp. Sammenlignet med 2013 ser vi at mange oppholder seg lengre tid av gangen i Stua og at flere velger å komme alene i stedet for i større grupper. Dette handler nok om at vi har opparbeidet tillitt og trygghet i relasjonene, samt at Stua oppleves som et trygt sted å komme. Dette fører i sin tur til at vi kommer bedre i posisjon til å hjelpe dem som trenger det.

Det faglige miljøarbeidet i Stua

Det faglige miljøarbeidet i Stua bygger på omsorg, respekt, empowerment, motivasjon og erfaringsutveksling. Arbeidet som gjøres tilpasses behov på både individ- og gruppenivå, samt hvordan brukergruppa i sin helhet er sammensatt både med tanke på nasjonalitet, livssituasjon og behovsbilde. Vi tar i betraktning hva kvinnene er opptatt av, hva de spør om og om vi kan tilføre relevant kunnskap på sentrale områder i deres liv og tilpasser deretter aktivitetene i Stua.

Om empowerment

Empowerment bygger på teorien om hvordan folk både kan oppnå og ta kontroll over sitt eget liv. Det er en metode som innebærer å jobbe for å fremme styrke, mestring og selvtillit hos den enkelte gjennom å øke bevisstheten om hvilke ressurser og styrker de har, hva de ønsker og hva som kan endres.

Gjennom arbeidet i Stua ønsker vi å gi kvinnene kunnskap og innsikt i ulike områder som berører dem og deres livssituasjon. Vi ønsker å bidra til å øke deres tillit til egne ressurser slik at de opplever seg bedre rustet til å takle hverdagens utfordringer. Dette gjøres mer konkret gjennom at Stua er et pusterom med stor takhøyde, at vi er tilgjengelige for samtaler, gjennom tilgjengelig informasjon og gjennom de ulike tiltakene vi setter i verk.

Om relasjonsbygging og vedlikehold av relasjoner

Tillitt og trygghet gjennom kontaktetablering og vedlikehold av relasjoner står svært sentralt i Frontteams arbeid. Sosialt arbeid starter med å skape en relasjon til den enkelte kvinne. Vi opplever at mange av våre brukere generelt er skeptiske til hjelpeapparatet. Mange har negative erfaringer med både sosialarbeidere og politi. Vi ønsker å skape en trygg arena og nye positive erfaringer, slik at vi kan komme i posisjon til å støtte og hjelpe.

Gjennom å være fire faste sosialkonsulenter i Stua og oppsøkende i gatemiljøet ser vi at relasjonsbyggingen påvirkes positivt. Å invitere kvinner vi møter ute på gata til Pro Sentret og være tilgjengelig for dem første gang de kommer har stor verdi og gir trygghet i det første møtet med senteret.

Å kartlegge behov på individ- og gruppenivå

Vi arbeider kontinuerlig med å kartlegge hva de ulike brukergruppene faktisk bruker Stua til, og hva de ønsker seg av oss. Gjennom arbeidet vårt fanger vi opp aktuelle temaer og/eller utfordringer de står ovenfor. Målet er kontinuerlig å tilrettelegge tilbudet for dagens brukere, både på individ- og gruppenivå. Kartleggingsarbeidet har ført til at vi har valgt å arrangere temamåneder på Stua som adresserer de aktuelle problemstillingene som er felles for mange. Dette er et virkemiddel for å få i gang samtaler om ulike tematikk som opptar kvinnene, og aktivitetene er forsøkt tilpasset de spesifikke utfordringer og livssituasjoner kvinnene lever i.

Vi har som i 2013 arrangert kurs og foredrag, og i tillegg hatt relevant informasjon lett tilgjengelig. Videre har vi inkludert temaene i de daglige samtalene med kvinnene som besøker Stua. Nedenfor følger en redegjørelse for våre månedstemaer i 2014:

Brukermedvirkning

Etter ønske fra brukere om større deltakelse og innsyn i arbeidet i Stua avholdt vi et møte der vi presenterte Frontteam, våre arbeidsoppgaver og tanker om fremtidig

arbeid. De ble i denne perioden oppfordret til å komme med innspill, forslag og ønsker for fremtiden.

Kurs i selvforsvar, erfaringer med vold og politi

Som det fremkommer i voldsundersøkelsen publisert av Pro Sentret i 2012 er vår brukergruppe svært voldsutsatt. Det har blitt rapportert om flere grove voldshendelser dette året. Vi erfarer at det er få som ønsker å anmelde vold og overgrep. Dette gjelder både de utenlandske og de norske brukerne (les mer om dette i kapitlet «*vold og sårbarhet- oppdrag og tiltak*»).

Vi engasjerte Kvinner i Kamp (KIK) til å holde selvforsvarstrening i Stua. KIK har lang erfaring med å holde kurs for utsatte grupper og har også holdt kurs for vår brukergruppe tidligere. Som tidligere erfarte vi at kursene åpnet opp for dialog, og at det var flere som ønsket å dele opplevelser med vold fra gata samt strategier tatt i bruk for å forebygge voldshendelser.

Norsk lovgivning på prostitusjonsfeltet og utlendingsloven:

Spørsmål knyttet til disse temaene er oppe i samtaler i Stua og i akutte henvendelser jevnlig. Vi bruker mye tid på å informere og oppklare misforståelser knyttet til lovgivningen som berører feltet. På bakgrunn av dette valgte vi å vie en måned til slike problemstillinger. Vi inviterte to foredragsholdere som innledet og svarte på spørsmål angående norsk lovgivning på prostitusjonsfeltet, utlendingsloven og møter med politiet. Begge foredragsholderne var tilknyttet Pro Sentret.

Sosiale aktiviteter og nettverk utenfor Pro Sentret

Flere av kvinnene som bruker Stua forteller om ensomhet og/eller vanskeligheter med å danne nye relasjoner utenfor miljøet, det være seg rus- og/eller prostitusjonsmiljøene. De ønsker seg for eksempel sosiale aktiviteter, nytt nettverk og/eller et trygt fellesskap. Som et svar på dette kontaktet vi ulike tilbud i Oslo som Fontenehuset, Stella, Safir og lignende for å innhente informasjon om deres tilbud og aktiviteter. Informasjon om tiltakene ble så gjort tilgjengelig i Stua og vi initierte mange samtaler om hvilke tilbud som finnes i løpet av året har vi også hatt et stående tilbud om å følge brukere til de ulike stedene, dersom de ikke ønsket å besøke dem alene.

Fysisk og psykisk helse

Stress og psykosomatiske plager er ofte tema i samtalen med kvinnene. På bakgrunn av dette ønsket vi å fokusere på mental helse, hvordan det psykiske henger sammen med det fysiske og omvendt. Vi ønsket å øke kunnskapen om de positive effektene av fysisk aktivitet, hva psykisk helse er og hvordan man kan forbedre egen livskvalitet. Som et ledd i dette inviterte vi en yogainstruktør til å illustrere pusteteknikk og avspenningsøvelser for kvinnene. Det ble vist enkle øvelser som kvinnene selv kunne ta i bruk i hverdagen. Det ble også invitert en sykepleier tilknyttet Pro Senteret, som snakket om psykisk helse. I tillegg til en presentasjon av temaet, ble det holdt en helsequiz som tok for seg fakta om psykiske lidelser. Quiz har vist seg å være en god måte å formidle kunnskap og informasjon på, til vår sammensatte gruppe. De har ulike språkferdigheter, ulik kunnskap om anatomi, ulik oppfatning av begrepene helse og sykdom og varierende utdanningsnivå.

Hiv og prevensjon

Personer som selger seksuelle tjenester er sårbare for smitte av seksuelt overførbare infeksjoner og hiv. Brukergruppa vår har stor «turn-over» og informasjon om temaene

sikker sex, hiv og SOI er aktuelle fortløpende. Mange ønsker å lære mer og vi arrangerte derfor en kveld hvor vi hadde fokus på hiv og prevensjon i samarbeid med helseavdelingen på Pro Sentret. Nøkkeltemaene var generell informasjon om hiv, forebygging av smitte og behandling. Også her benyttet vi oss av quiz som formidlingsmetode kombinert med foredrag og skriftlig informasjonsmateriale.

DROP-IN – AKUTTE HENVENDELSER

Frontteam tar imot akutte henvendelser og er tilgjengelig i Pro Sentrets åpningstid. Begrepet «akutt» brukes her som en samlebetegnelse for forespørsler om hjelp fra personer som kommer uanmeldt og som opplever at situasjonen de befinner seg i må avhjelpes umiddelbart.

Vår oppgave er å kartlegge situasjonen og bistå den enkelte ut i fra personens behov der og da. Sammen med fagansvarlig skal det sikres en overgang fra drop-in til oppfølging hos en sosialkonsulent der det er nødvendig.

I 2014 har vi registrert 240 akutte henvendelser. Frontteam begynte i oktober 2013 å kartlegge hva slags type henvendelser vi får og hva brukernes behov består i. Formålet er å undersøke hva brukerne trenger mest hjelp til slik at vi, Pro Sentret som helhet og samfunnet skal få kunnskap om de utfordringer brukerne våre står overfor. Eventuelle behov for kompetanseheving internt eller generelle strukturelle barrierer vil også kunne bli avdekket gjennom en systematisering av innholdet i henvendelsene.

De fleste henvendelsene vi får handler om at brukerne ønsker å få bistand i kontakt med hjelpeapparatet. Mange har ulike utfordringer knyttet til å lese og å forstå ulike vedtak og brev de mottar. Frontteam hjelper ofte med å ringe og løse opp i misforståelser som har oppstått. Spørsmål til NAV relatert til blant annet frivillige forvaltningsordninger, økonomisk sosialhjelp og/eller jobbsøkerkurs er dominerende blant henvendelsene til Frontteam, med 64 henvendelser totalt.

Frontteam betjente 28 henvendelser som handlet om praktisk informasjon eller bistand i forbindelse med rettigheter, opphold eller asyl i 2014. Ofte er det spørsmål om hva brukerne kan gjøre for å få bli lengre i Norge, eller hvordan de eventuelt må gå fram for å søke bosetting. Vi gir informasjon om hvilke dokumenter som er nødvendig for å kunne arbeide lovlig i Norge. Mange utenlandske kvinner i brukergruppa har opphold i et annet europeisk land og har ulike former for tilknytning i EØS-området. Vi får også spørsmål om asyl og saker som er til behandling hos UDI. Frontteam bistår da med å informere om rettigheter og hva kvinnene har krav på samt med å ringe til ulike etater for å få svar på spørsmålene de har. Det er hovedsakelig kvinner fra Nigeria som ønsker bistand og informasjon om rettigheter, opphold eller asylsaker. De frykter at de kan bryte utlendingsloven og opplever det belastende å ha få muligheter.

Nigerianske kvinner og kvinner fra EØS-land ønsker også hjelp til praktiske ting, spesielt til å utforme CV og jobbsøknader. Som nevnt tidligere har mange av de nigerianske kvinnene opphold eller statsborgerskap i et annet europeisk land og ønsker seg ordinært arbeid i Norge. Frontteam tilbyr selvsagt hjelp til å skrive CV, men opplever det som en utfordring med bakgrunn i vår kunnskap om det norske arbeidsmarkedet; De aller fleste har ikke de kvalifikasjonene eller de rette dokumentene som fordres. Kvinnene ber oss om hjelp til å finne arbeid, og det er sjelden realistisk for denne gruppa.

Vi har også hatt 9 henvendelser fra kvinner som har vært utsatt for menneskehandel. Sakene har blitt henvist videre til ROSA-prosjektet eller til en sosialkonsulent på Pro Sentret for oppfølging.

I løpet av 2014 oppdaget vi et behov i Stua som ikke har vært like tydelig for oss tidligere. Kvinnene ønsker og trenger hjelp til å etablere seg i bolig, og å forstå hvordan dette gjøres i Norge. Både norske og utenlandske kvinner med rettigheter i Norge har fått bistand til å navigere seg på boligmarkedet, betale strøm, endre adresse/registrere seg på ny adresse og lignende. Kvinnene trenger informasjon om hva de skal tenke på når de skal etablere seg for første gang. I mange tilfeller handler det om svikt i kommunikasjonen mellom ulike instanser som skal hjelpe kvinnene med å etablere seg. Mange forteller at de blir overlatt til seg selv og opplever det som vanskelig å finne leilighet på egenhånd eller forstå regninger/annonser som står på norsk. Vi har registrert 20 henvendelser gjeldende boligoppfølging.

Kvinnene ønsker også bistand i form av ulik praktisk hjelp, noe vi kategoriserer som «diverse». Dette er alt fra å etterlyse en venninne gjennom politiet, hjelp til å navigere på internett, kjøpe flybilletter eller følge til minibank. Vi imøtekommer ønskene så fremt det er praktisk mulig. Disse behovene handler mest om at mange av kvinnene trenger å orientere seg i en digital verden de har lite kunnskap om, og trenger derfor vår hjelp. Noen henvendelser dreier seg utelukkende om å få snakket om prostitusjon, egen eller andres. Andre tar kontakt med Pro Sentret fordi de vurderer å starte med sexsalg og har spørsmål relatert til lovgivning på feltet og/eller andre forhold de bør ta i betraktning før en bestemmer seg.

Behovet for støttesamtaler er stort. Noen ønsker ikke en fast kontaktperson ved Pro Sentret, men bruker Frontteam til å snakke om vanskelige situasjoner eller opplevelser, mens andre blir henvist til en sosialkonsulent som kan tilby samtaler over tid. Mange av samtalene foregår i Stua hvor settingen er uformell og terskelen lav for å ta kontakt.

OPPSØKENDE ARBEID PÅ GATEMARKEDET

Målet for Pro Sentrets oppsøkende arbeid på gata er å opprette og vedlikeholde kontakt med mennesker som selger sex på denne arenaen samt å informere om Pro Sentrets tilbud til nye brukere, i tillegg til å dele ut kondomer og glidemiddel for å forebygge seksuelt overførbare sykdommer og hiv. I kraft av vårt mandat som kompetansesenter skal vi også kartlegge miljøet og fange opp endringer og tendenser.

Område og frekvens

Pro Sentrets Frontteam arbeider oppsøkende ute på kveldstid på tirsdager og torsdager mellom cirka 21-23.30. I tillegg arbeider Frontteam oppsøkende natt til lørdag en gang per måned for å få et overblikk over markedet i helgene på nattestid. Frontteam har også hatt oppsøkende arbeid ved lunsjtid 6 ganger i 2014 for å observere markedet og komme i kontakt med de som kun jobber på dette tidspunktet.

På dag- og kveldstid går Frontteam faste runder i områder der det er kjent at det foregår kjøp og salg av seksuelle tjenester, det vil si området Kvadraturen, Festningen, Vipppetangen, Tollbugata, Skippergata og nedre del av Karl Johansgate. I helgen inkluderes området øvre del av Karl Johan med sidegater, Spikersuppa, Brugata og Jernbanetorget. På bakgrunn av tips mot slutten av sommeren ble Oslo S og i Grønlandsområdet inkludert i det oppsøkende arbeidet, uten at det ble observert åpenlyst sexsalg.

Gatemiljøet i 2014

I 2014 har vi møtt gjennomsnittlig 23 personer når vi arbeidet oppsøkende om kvelden, mot gjennomsnittlig 85 om natten. Det er også store variasjoner i hvor mange vi møter når vi arbeider oppsøkende; antall kvinner vi har møtt når vi gått oppsøkende på kvelden har variert mellom 4 og 47, på natten mellom 37 og 140. Det er også store forskjeller i sammensetningen av nasjonaliteter mellom kveld og natt. Personer fra Albania, Bulgaria og Romania dominerer gateprostituusjonsmarkedet om kvelden, om natten er det flest personer fra Nigeria.

Det har vært store ulikheter fra måned til måned i hvor mange personer vi har møtt ute gjennom vårt oppsøkende arbeid. Det kommer an på årstid, høytider, andre ytre hendelser og politiets tilstedeværelse. Ofte har været også mye å si.

Frontteam har i sitt oppsøkende arbeid i 2014 møtt 67 personer som var ukjente. De føres i vår statistikk som «nye». Det er dog viktig å poengtere at dette ikke nødvendigvis er personer som aldri før har jobbet i gateprostituusjon i Oslo, men at Frontteam med sin nåværende sammensetning av ansatte ikke har møtt dem før.

Vi har videre observert hvor utsatte kvinnene er for ulike typer uønsket oppmerksomhet. Ved flere tilfeller, spesielt på nattestid, har vi notert at kvinnene blir

utsatt fra sjikanering og trakassering fra tilfeldige forbipasserende og potensielle kunder.

Vi hadde i 2014 et økende antall av støttesamtaler ute i gatemiljøet. Dette kan ha sammenheng med at Frontteamet har blitt kjente ansikter ute og at mange har truffet oss i drop-in tilbudet. Flere av støttesamtalene dreier seg om vold kvinnene har blitt utsatt for, både fra kjente og fra ukjente personer. Mange har også spørsmål om rettigheter, opphold og politi, og svært mange vil fortelle om ubehagelige opplevelser knyttet til prostitusjonen. Det kan være alt fra irritasjon over de mennene som bare sirkler rundt og aldri kjøper, til grove, alvorlige voldshendelser og overgrep. Spesielt julebordsesongen og den ordinære helgefylla fører med seg mange ubehagelige opplevelser for kvinnene. Det kan være hetsende tilrop, kommentarer av typen «Hva får jeg for en tier?» eller kommentarer av grov karakter fra forbipasserende. Det har også vært episoder der kvinner har blitt fotografert eller filmet uten å ha gitt sin tillatelse.

De færreste har anmeldt eller ønsker å anmelde forholdene til politiet, men noen ønsker å advare andre kvinner i prostitusjon. Å ha støttesamtaler ute i miljøet kan være utfordrende på mange måter, og vi oppfordrer de kvinnene som har behov for lengre samtaler og veiledning til å oppsøke lavterskeltilbudet på Pro Sentret. Samtidig ser vi at en del av de kvinnene vi møter ute ikke bruker lavterskeltilbudet i særlig grad. Disse kvinnene har ofte større behov for støttesamtaler og rådgivning av ulik art ute på gata.

En gang i blant ser vi at politiet aksjonerer mot kundene i prostitusjonsområdet. Det oppleves negativt for kvinnene og etter slike perioder er det mye snakk om politiets arbeid og metoder. Noen kvinner har fortalt at de opplever å bli stanset hyppig for kontroll av identifikasjonspapirer, oppholdsstatus eller annet. Noen forteller også at de opplever seg utsatt for trakassering samt både skjult og åpen rasisme. En del mener dog at de opplever politiets nærvær som en trygghet i en utrygg situasjon. I tillegg er det en del kvinner som frykter politiets oppmerksomhet mer enn voldelige kunder, noe som kan skyldes at de mangler lovlig opphold og de er redde for å bli sendt ut av landet, eller de har dårlige erfaringer med politiet her eller i andre land. For enkelte er usikkerhet om egen status for oppholdet her, eller øvrig regelverk, tilstrekkelig til å skape frykt for politiet.

Norske rusavhengige i gateprostitusjon

Pro Sentret har siden begynnelsen av 2000-tallet sett en kraftig reduksjon av andelen norske kvinner i rus som benytter seg av våre tjenester. Som et ledd i å nå ut til både kjente og nye brukere, har vi besøkt en rekke ulike tiltak i Oslo som vi deler brukergruppe med. Vi har holdt foredrag hvor vi både skildrer situasjonen på Pro Sentret, og snakker om det sosial- og helsefaglige tilbudet og helsetilbudet vårt. Videre har vi fokusert på stigma og skam i møte med hjelpeapparatet, og vi har adressert vegringen mange i hjelpeapparatet har mot å ta opp prostitusjon som tema i samtaler med kvinner og menn i rus.

Etter initiativ fra Natthjemmet i 2013 innledet vi et samarbeid med dem. Natthjemmet er et overnattingstilbud for kvinner med rus og prostitusjonserfaring som drives av

Kirkens bymisjon. Natthjemmet og Pro Sentret utfyller hverandre med tanke på åpningstider og tilbud til denne gruppa.

Vi utarbeidet i felleskap en brosjyre som presenterer både Natthjemmet og Pro Sentrets tilbud. Det er ikke bare det sosialfaglige tilbudet vi ønsker å nå ut med informasjon om, men også helsetilbudet på Pro Sentret. Vi vet blant annet at kvinner i aktiv rus er underforbrukere av ordinære helsetjenester. Tilgangen på rutineundersøkelser blir i stor grad vanskeliggjort for disse kvinnene. I møte med helsevesenet blir ofte rusen værende i fokus, mens helse knyttet til utøvelsen av prostitusjon og generell kvinnehelse overskygges. Mange har også ubetalte egenandeler hos fastlegen og får ikke komme tilbake før disse er betalt.

Som en del av samarbeidet ønsket Natthjemmet å inkludere oss i et prosjekt hvor målet er å nå ut til flere kvinner i målgruppen gjennom oppsøkende arbeid. Natthjemmets statistikk fra oppsøkende arbeid i 2014 viser at de møtte 99 kvinner i målgruppen og at 33 av disse var ikke kjente for dem.

Ved Natthjemmet jobber det kvinner som har egen erfaring fra rusmiljøet. Kvinnene har en særegen posisjon, ferdigheter, erfaringer og kunnskap som målgruppa vurderer som troverdig og sammenliknbar med egne erfaringer. De fungerer som døråpner for oss, og bidrar til at vi kommer i posisjon til å gi informasjon om de ulike tiltakene og hva vi kan bistå med. Samarbeidet med Natthjemmet vil fortsette i 2015.

I løpet av 2014 har vi kun gått oppsøkende sammen med Natthjemmet én gang. Vi ønsker å øke frekvensen i 2015 og å utvide det oppsøkende arbeidet til andre områder i Oslo, så som til Tøyen og Grønlandsområdet

OPPSØKENDE ARBEID PÅ INNEMARKEDET

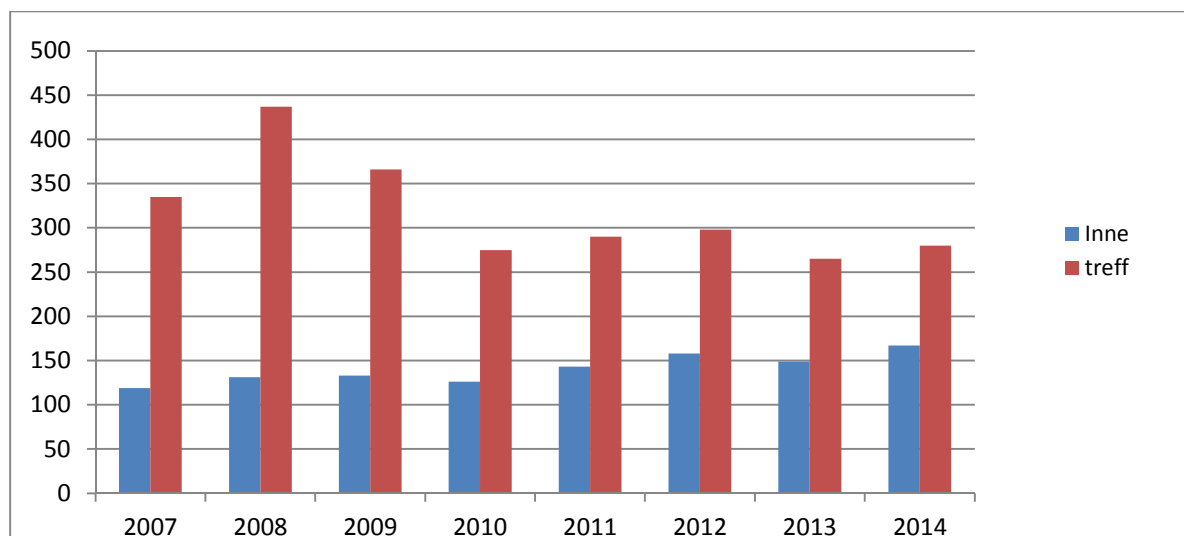
Markedet

Pro Sentret har i flere år hatt en aktiv tilnærming til prostitusjonen som foregår på innemarkedet. Det vi definerer som innemarkedet omfatter imidlertid flere forskjellige arenaer. Definisjonen blir således mangfoldig, men vi knytter det i store trekk til hvor avtalen om kjøp og salg av seksuelle tjenester inngås. Dette omfatter således institutter og leiligheter, men også aktiviteter som foregår på hoteller, klubber, barer og restauranter. Enkelte arbeider i tillegg med det som kalles "mobil prostitusjon", som også foregår på innemarkedet. Tjenesten annonseres da med den enkeltes reiserute og treffsteder spredt utover hele landet. Flere av dem vi møtte i 2014 var aktive på de ulike arenaene samtidig.

Det oppsøkende arbeidet vi har utført i 2014 har i hovedsak vært rettet mot institutter. Det har i løpet av året vært en stor uro i miljøene. Mange har blitt kastet ut fra instituttene på kort varsel. Samtidig har stadig nye etablert seg.

Vi har i 2014 utført oppsøkende arbeid på **50 forskjellige institutter**.

Diagrammet nedenfor viser hvor mange ulike brukere vi har registrert samt hvor mange ganger disse igjen er påtruffet i løpet av året. Aktivitetsnivået har vært ganske stabilt, men tallene vil allikevel variere blant annet på grunn av perioder med spesiell oppfølging av enkeltpersoner og steder.

Vårt oppsøkende arbeid på innemarkedet har foregått i Oslo. De fleste instituttene er sentralt plassert og godt fordelt på vest- og østkanten av byen. Flere er etablert i utkanten av sentrum og i enkelte drabantbyer.

Det oppsøkende arbeidet har i tidligere år vært rettet mot ulike grupper og nasjonaliteter. I 2014 som året før har vi hatt hovedfokus på de thailandske miljøene.

Målsetting

Målsettingen med arbeidet har vært å gi kvinner og menn som selger seksuelle tjenester på innemarkedet et tilgjengelig tilbud om sosial- og helsefaglig hjelp, informasjon og veiledning for der igjennom å bidra til økt livskvalitet og velferd. Den enkelte definerer selv sitt behov og er styrende i prosessen.

- Vi ønsker å gi råd og veiledning om sosiale, økonomiske og juridiske spørsmål
- Vi ønsker å gi konkrete helsetilbud samt adekvat veiledning om helsespørsmål
- Vi ønsker å innhente kunnskap om miljøene og holde oss à jour med eventuelle endringer

Arbeidet vi utførte i 2014

Vi har som tidligere år arbeidet oppsøkende på innemarkedet hovedsakelig én ettermiddag/kveld i uka. Det faste teamet har bestått av en sosialarbeider og en sykepleier, ofte supplert med kulturformidler eller enkeltpersoner fra miljøene. Disse personene har utstrakt kunnskap om og kjennskap til miljøet samt mange kontakter, noe som har vært uvurderlig for arbeidet vi har utført.

De fleste besøk er avtalt på forhånd. Da kan også de som ikke er på jobb, men har behov for å snakke med oss, møte opp. Mange steder har vi imidlertid en stående avtale om at vi kan komme uanmeldt.

Gjennom vår tilstedeværelse i miljøene over flere år har vi fått opparbeidet en tillit som har gjort det mulig for oss å gå inn i aktuelle temaer og problemstillinger. Spørsmål om ekteskap/familie/kjæreste/barn, økonomi/jobb/utdanning, prostitusjon/seksualitet, vold, rus og psykiatri har vært aktuelle temaer vi har hatt samtaler om. Mange opplever en svært presset livssituasjon, både økonomisk og sosialt. Samtalene har således ofte også vært knyttet opp til opplevelsene av uro og angst, samt stor bekymring for hvordan den videre utviklingen i markedet vil bli, blant annet med den stadige nyetableringen av institutter.

De fleste vi har møtt på innemarkedet har hatt liten erfaring med det offentlige hjelpeapparatet utover kontakten med Pro Sentret. De har heller ikke hatt nødvendig kunnskap om eventuelle rettigheter som finnes i ulike livssituasjoner. En del lever til dels isolert med begrenset kunnskap om både norsk språk og norsk samfunn. Det oppsøkende arbeidet har derfor stadig oftere blitt fulgt opp med individuell poliklinisk bistand for dem som av ulike årsaker har hatt behov for det.

Hovedfokus i det helsefaglige arbeidet har fortsatt vært forebygging og testing av seksuelt overførbare infeksjoner (SOI). Vi har tilbudt gratis vaksine mot Hepatitt A og B, og tatt blod- og urinprøver for å sjekke for ulike seksuelt overførbare infeksjoner. Vi har i tillegg opprettholdt utdeling av gratis kondomer, glidekrem og angrepiller. Vi har dessuten vedlikeholdt og fulgt opp grunnprevensjon for de som har ønsket det. Vi har gitt råd og formidlet til annet relevant helsetilbud, som time hos lege på Pro Sentret, assistanse til å få fastlege eller skaffet akuttmedisinsk hjelp. De vi har truffet, som de aller fleste av oss, har ønsket å ivareta sin helse på best mulig måte. Interessen og takknemligheten for helsetilbudet fra Pro Sentret er derfor fortsatt stor.

Nyetableringer, fastlåste situasjoner, økt konkurranse og uro

Innemarkedet har de senere årene vært preget av flyttevirksomhet og omorganiseringer. I tillegg har det også i året som gikk blitt etablert mange nye institutter i Oslo, ofte tett lokalisert i enkelte områder av byen. Dette har selvsagt bidratt til å øke konkurransen, som i utgangspunktet var tøff nok. Mange har slitt for å få det til å gå rundt, samtidig rapporteres det om store forskjeller i inntjening og kundegrunnlag. Med åpningstider på 10 timer har det blitt lange dager/kvelder for å få en inntjening som lønner seg.

Thailandske kvinner er ofte aktive og flinke entreprenører, men ikke alle har klart seg i det norske systemet og har dermed kommet i økonomisk uføre. Store beløp kan ha blitt investert i driften, slik at gjelden noen satt igjen med til slutt ble uhåndterlig. Flere har etter hvert kommet til oss og fått bistand etter avviklinger og konkurser. De fleste thailandske kvinner har i tillegg et stort forsørgeransvar. Det gjelder både for eventuell familie her, men spesielt i forhold til barn, foreldre, søsken og slekt i hjemlandet.

Vi har i 2014 initiert og startet et foreldrekompetansekurs i samarbeid med Primærmedisinsk verksted, for å styrke kvinnene i sin foreldrerolle som mødre for sine ungdommer i norske ungdomsmiljøer. Migrerende foreldre og deres barn som vokser opp i den norske kulturen opplever særskilte utfordringer.

Til tross for sin etniske opprinnelse har majoriteten av de thailandske kvinnene varig opphold i Norge. De har enten norsk pass eller en annen oppholdsstatus som gir dem alle rettigheter i samfunnet. De fleste har kun gjennomført thailandsk fireårig grunnskole. De sliter med norsk, muntlig og spesielt skriftlig, i tillegg til at de leser og skriver thai dårlig. Språkproblemer, i tillegg til at mange synes de ikke kan ta seg tid til egen videre skolegang, er imidlertid noen av de største hindringene for å få innpass på det vanlige arbeidsmarkedet. De fleste er motivert til å få ordinært arbeid, dersom de samtidig kan betjene sine økonomiske forpliktelser. Denne pressede situasjonen som mange imidlertid opplever, fører til mer jobbing og økt aktivitet på flere arenaer i stedet for skole, utdanning eller kursvirksomhet. Veien over til ordinært arbeid kan derfor framstå som vanskelig, selv om motivasjonen absolutt er til stede.

Politiet har fortsatt hatt fokus på aktivitetene på innemarkedet, både på instituttene og i leilighetene. Selv om mange over tid har opparbeidet seg en fast kundekrets, annonseres det i tillegg. Da risikerer man at det er politiet som ringer og utgir seg for å være en kunde. Konsekvensene har ofte blitt utkastelse fra leiligheter og stengte institutter, og dermed hyppige flyttinger. Det har likeledes blitt stadig vanskeligere for kvinner med utenlandsk opprinnelse å få leid noe nytt, da mange utleiere i utgangspunktet har blitt skeptiske av frykt for at det skal foregå prostitusjon der. Utleier står da i fare for trussel om en halliktiltale fra politiet. Mange kvinner har uttrykt hvordan angsten, stresset og den stadige flyttingen har slitt på dem. Andre igjen har fortalt om utleiere som vet om at prostitusjon foregår i lokalene og hvordan vedkommende da på ulikt vis også har utnyttet den kunnskapen. Politiet i Oslo har vært aktive med aksjoner rettet mot innemarkedet. Forholdene har dermed ført til at fortsatt stadig flere kvinner vi har møtt har gått helt over til å jobbe mobilt, eller har fått omreisende virksomhet som et tillegg til sin opprinnelige arena.

Vold, ran og økt sårbarhet

Konsekvenser av tidligere grove rans- og voldsepisoder mot både institutter og leiligheter har ført til redsel og økt beredskap. Flere institutter har fortsatt med å holde dørene låst, da gjerningsmennene senere har prøvd å tvinge seg inn i lokalene igjen. Ranerne ser ut til å kalkulere med at det i de aller fleste tilfellene verken blir en anmeldelse eller straff som følge av ugjerningene. Det er fortsatt kvinnene som har hatt fokus på seg og som har følt seg overvåket og kontrollert, selv om de ikke har brutt noen lov. Mange er i tillegg redde for å anmelde ran og voldsepisoder, da de frykter at det kobles opp til prostitusjonsvirksomhet, som familie og andre skal få informasjon om.

Den uro og angst mange kjenner på, samt de stadige endringene som skjer i måten innemarkedet organiseres, er med på å øke sårbarheten for voldsutsatthet, risikoatferd og dermed smittefare. For mange oppleves det altfor risikabelt å ta i mot, og ikke minst å oppbevare, kondomer og glidekrem i lokalene i frykt for en politiaksjon. Kondomer og glidekrem blir brukt som bevis for at det foregår prostitusjon i lokalene.

Kvinnene har nå i mindre grad mulighet til å jobbe i større fellesskap med andre. Det er avgjørende at aktivitetene må fylle kravene til diskresjon og anonymitet slik at virksomheten holdes bort fra offentlighetens skue. Vi vet at de kvinnene med thailandsk opprinnelse, som kommer hit fra andre europeiske land, jobber intenst i de periodene de er her.

Utfordringer i arbeidet framover

Som tidligere beskrevet, jobber mange av kvinnene på innemarkedet mye. Samtidig kan de leve isolert fra det norske samfunn, både språkmessig og sosialt. Det oppsøkende arbeidet på innemarkedet har i alle år vært drevet ut fra et rettighetsperspektiv, som bygger på empowerment. Det vil si at vi ønsker at kvinnene skal få mer makt og kontroll over egne liv. Gjennom bidrag til bedre å ivareta egen helse samt råd og støtte på sosiale, økonomiske og juridiske forhold ønsker vi å styrke kvinnenens posisjon. Enkeltindividets rettigheter og vern vil fortsatt være viktige fokusområder i det videre arbeidet.

Det er ønskelig å fortsette kontakten i de miljøene vi allerede kjenner, men det blir også viktig framover å innrette det oppsøkende arbeidet slik at vi stadig når fram til nye aktuelle grupper og miljøer. En viktig utfordring er kravet til nytenkning og fleksibilitet i det oppsøkende arbeidet, samtidig som vi må ivareta kontinuiteten og tilliten vi i løpet av årene har opparbeidet oss i miljøene.

Vi ønsker fortsatt å ha fokus på utviklingen av de forskjellige arenaene på innemarkedet. Vi trenger en stadig oppdatert oversikt og innsikt for lettere å identifisere behov slik at vi blir i bedre stand til å initiere riktige tiltak. Vi viser også i denne forbindelse til kapitlet om prostitusjonsmarkedet innledningsvis i rapporten.

Som tidligere nevnt kommer noen av kvinnene vi møter med thailandsk opprinnelse fra andre europeiske land og oppholder seg her i landet i kortere eller lengre perioder. De jobber imidlertid intenst den tiden de er her og er således i en spesielt sårbar og utsatt situasjon. Pro Sentret vil søke å være regelmessig til stede med

oppsøkende virksomhet slik at helsehjelp og sosialfaglig støtte blir lett tilgjengelig også for disse.

Prostitusjonen er svært følsom for regulerende tiltak, og som markedet samtidig raskt innretter seg etter. Arenaene på innemarkedet vil erfaringsmessig, og etter all sannsynlighet, fortsatt endre seg og tilpasse seg de rådende forhold i årene fremover. Dette krever at Pro Sentret følger nøye med på markedsutviklingen slik at vi samler kunnskap og er tilgjengelige for å yte hensiktsmessig og adekvat bistand.

SOSIALFAGLIG INDIVIDUELL OPPFØLGING

Pro Sentret har som mål å være et tilgjengelig og godt sosialfaglig hjelpetilbud for personer med prostitusjonserfaring. Vi skal tilby sosialfaglig hjelp og gi tilpasset informasjon om rettigheter og plikter, råd og veiledning samt støttesamtaler ved behov. Vi bistår med koordinering av tjenester der brukeren mottar hjelp fra flere aktører.

Majoriteten av våre brukere ønsker å finne en vei ut av prostitusjon. I nært samarbeid med den enkelte bistår vi derfor med å finne gode alternativer der det er ønskelig og mulig.

Vårt utgangspunkt er at brukeren selv definerer sine problemer og sine behov. Den enkelte har således selv herredømme over hva vi skal bistå med og i hvilket tempo bistanden skal gis.

For at den enkeltes valg skal være så godt opplyst som mulig benytter vi tolk ved behov, våre egne kulturformidlere bistår i arbeidet gjennom å forklare og utdype kulturspesifikke budskap og vi tilpasser informasjonen den enkeltes spesifikke situasjon.

Brukerne våre har ulik bakgrunn og ulike rettigheter i Norge. Dette påvirker tjenestetilbudet vi kan gi.

For norske statsborgere, uavhengig av etnisk opprinnelse, og personer med permanent oppholdstillatelse vil kjerneoppgavene bestå i å gi råd og veiledning på følgende områder:

- Rettigheter i NAV
- Jus og økonomi
- Familie og barn
- Sikker sex og trygg praksis
- Forebygging av vold og mulighetene for hjelp for voldsutsatte
- Alternativer til prostitusjon der det er ønskelig og mulig

Ved rusmiddelavhengighet også:

- Akutt- og behandlingstilbud innen rusomsorg og psykiatri
- Smitte- og overdoseforebygging
- Bo- og omsorgstilbud

Videre tilbyr vi systematisk oppfølging over tid med fokus på:

- Medvirkning og myndiggjøring
- Prostitusjonserfaringer
- Egenomsorg, fysisk og psykisk helse
- Trygghet, åpenhet og humor

For de av våre brukere som har statsborgerskap fra EU eller EØS gir vi i tillegg råd og veiledning med fokus på:

- Rettigheter og plikter i Norge
- Språkopplæring
- Arbeidsformidling/norsk arbeidsliv
- Boligmarkedet
- Menneskehandel
- IOM og returordninger
- Sikker sex og trygg praksis
- Forebygging av vold og mulighetene for hjelp for voldsutsatte
- Alternativer til prostitusjon der det er ønskelig og mulig

For øvrige borgere og 3. landsborgere gir vi informasjon, råd og veiledning med fokus på:

- Rettigheter og plikter i Norge
- Asylinstituttet
- Menneskehandel
- IOM og returordninger
- Sikker sex og trygg praksis
- Forebygging av vold og mulighetene for hjelp for voldsutsatte

Der den enkeltes status for opphold i Norge tilsier det gir vi systematisk oppfølging og koordinering av tjenestetilbudet ved behov.

Det er store variasjoner i varigheten av den sosialfaglige hjelpen som gis, fra korte konsultasjoner i en akutt situasjon til årelange profesjonelle relasjoner.

Av brukerne som har mottatt poliklinisk oppfølging i 2014 har om lag en fjerdedel kun mottatt 1 til 3 samtaler. Majoriteten av disse er personer som har få eller ingen muligheter til å komme i ordinært arbeid i Norge. Det er nettopp det de aller fleste vil ha. Samtalene begrenser seg derfor til at relevant informasjon gis og at den enkelte får hjelp til å realitetsorientere seg i lys av dette. Slik råd og veiledning gis også i stor utstrekning av våre ansatte i oppsøkende arbeid og miljøarbeid uten at det registreres statistisk som "poliklinisk individuelt arbeid", da det gjerne rent metodisk skjer med flere personer til stede. Vi viser til rapportens kapittel om Pro Sentrets drop-in tilbud for mer informasjon om dette arbeidet.

En mindre andel oppsøker oss ikke primært for råd og veiledning, men som følge av akutte og til dels dramatiske hendelser. Våre brukere opplever å være utsatt for vold og andre kriminelle handlinger, og har ingen andre trygge steder å gå. I disse sakene kriseintervenerer vi med utgangspunkt i personens ønsker: vi dokumenterer skader, bistår med å få advokathjelp og nødvendig medisinsk behandling og vi oppfordrer til å anmelde forholdene. I flere tilfeller er det likevel slik at intervensjonen begrenses til aktiv lytting, støtte og trøst. Tilliten til politi og rettsapparat blant våre brukere har nådd et lavmål. I rapportens kapittel om utviklingen på markedet, om helsetilbudet og om akutte henvendelser i drop-in tilbudet ved Pro Sentret finnes mer om dette.

Om lag en fjerdedel av gruppa har hatt hyppig kontakt med oss gjennom hele året. For disse utgjør Pro Sentret kontinuiteten i kontakten med øvrig hjelpeapparat; vi sikrer at brukerne våre forstår informasjonen de mottar fra andre aktører og bistår dem i å møte de fordringer som stilles til dem. NAV, UDI og IMDI er store forvaltningsorganer som i all hovedsak kommuniserer skriftlig og er vanskelige å komme i dialog med for enkeltindivider. Pro Sentrets ansatte fungerer i mange av disse sakene som fullmektig. Konsekvensene for den enkelte dersom hun ikke evner å respondere adekvat på meldinger fra det offentlige Norge kan være dramatiske; søknader avslås på grunn av manglende dokumentasjon i mange ledd av forvaltningen, også når det dreier seg om søknader om opphold, familiegjennforening eller stønad til boutgifter eller andre livsnødvendigheter. Også helsevesenet er uoversiktlig og vanskelig tilgjengelig for mange; henvisninger til spesialisthelsetjenester og behandling for rusavhengighet krever tett oppfølging der personene det gjelder lever i ustabile situasjoner. Disse brukerne henvender seg i noen tilfeller flere ganger ukentlig fordi de trenger hjelp til å gjøre sine rettigheter gjeldende.

Vi registrerer at rommet for individuelle vurderinger, ved NAV i særdeleshet, er tiltagende trangt. Søknader om bistand til å overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon møtes nokså kategorisk med standardiserte svar som sjelden inneholder en vurdering av den faktiske situasjonen. NAV legger til grunn hvordan situasjonen *burde ha vært* dersom vedkommende person hadde forhold seg til NAVs egne veiledende normer, også før hun befant seg i en situasjon hvor hun må be om hjelp. Det utøves sjelden skjønn. Helhetlige, sosialfaglige vurderinger og argumenter har liten gjennomslagskraft. Skal det gjøres unntak, forlanges skriftlige legeuttalelser. Brukerens egen fremstilling av situasjonen møtes påfallende ofte med mistro. For personer som tidligere har løst sine økonomiske utfordringer raskt gjennom salg av seksuelle tjenester kan møtet med dette «hjelpeapparatet» bli en vond og nedverdiggende opplevelse, og resultatet noen ganger at hun er verre stilt enn før hun ba om hjelp. Vi registrerer også manglende etterlevelse av egen veilednings- og informasjonsplikt og andre brudd på forvaltningsloven, som for eksempel muntlige avslag. Vi bistår med utforming av klager og/eller formidler kontakt med Helse- og sosialombudet ved behov.

Cirka 40 % har hatt sjeldnere kontakt, hovedsakelig fordi de er i en situasjon der rettighetene deres er avklart men en venter på en beslutning fra forvaltningen eller et vedtak er fattet midlertidig slik at det mer intensive arbeidet som beskrevet over ikke er nødvendig. Blant disse sakene finner vi også de som benytter Pro Sentrets ansatte som samtalepartner hvor prostitusjonen er tema, og mestring av dagliglivets utfordringer er hovedmålsettingen eller vi utgjør et sosialt nettverk. Her inngår også de som har funnet alternativer til prostitusjon, men som har behov for å bearbeide erfaringene derfra. Plutselige endringer, så som samlivsbrudd eller oppsigelse av et leieforhold, vil utløse et akutt bistandsbehov og påfølgende oppfølging. En liten andel, cirka 15 %, har bare sporadisk kontakt med oss fordi behovet for bistand er minimalt.

Av de 167 personene som mottok sosialfaglig oppfølging i fjor er om lag 45 personer tilknyttet prostitusjonsmiljøet på innemarkedet, de øvrige har sine nåværende eller tidligere erfaringer med salg av sex fra gateprostitusjon. En del har fått permanente eller midlertidige alternativer til prostitusjon, eller de har en ukjent situasjon for oss på rapporteringstidspunktet.

Andel brukere med oppfølging i 2014 sammenlignet med de foregående år

År	Totalt antall brukere	Antall brukere med oppfølging	% av total	Derav utenlandske	Derav norske
2009	1023	299	29 %	201 (67 %)	98 (33 %)
2010	1077	271	25 %	176 (65 %)	95 (35 %)
2011	1218	262	21,5 %	174 (67 %)	78 (33 %)
2012	1130	233	21 %	156 (67 %)	77 (33 %)
2013	1198	168	14 %	119 (71 %)	49 (29 %)
2014	1060	167	15,5%	120 (72%)	47 (28%)

Antall personer som har mottatt sosialfaglig individuell oppfølging fordelt på de største nasjonalitetsgruppene/opprinnelsesland:

Land	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nigeria	136	102	93	80	61	59
Norge	98	95	78	77	49	47
Thailand	28	22	32	30	25	23
Romania	5	*	5	4	9	11
Bulgaria	4	8	10	8	8	9

*Antallet rumenere som mottok oppfølging var i 2010 færre enn 4.

Pro Sentrets arbeid med ofre for menneskehandel

I fjor jobbet vi med 96 personer som noen sinne har vært identifisert som ofre for menneskehandel, 30 av disse var nye i 2014. Majoriteten av sakene innledes med spørsmål rundt helse, bolig og arbeid. De færreste av dem ber i utgangspunktet om hjelp relatert til en menneskehandelssituasjon.

Vi kan anta at antallet personer utsatt for menneskehandel blant våre brukere er betraktelig høyere enn det som kommer frem her. Kvinner forteller ofte først om sin menneskehandelsbakgrunn når de kommer i en desperat situasjon der de opplever at de ikke har noe annet valg enn å fortelle det.

Nigerianske kvinner utgjør majoriteten av denne gruppen ved Pro Sentret, men vi har også arbeidet med personer fra Romania, Bulgaria og Estland. De kommer alle til Norge for å skape et bedre liv for seg og sine. Mange har barn i hjemlandet som de har hovedforsørgeransvaret for. Flertallet forsørger også foreldre, søsken og øvrig familie. De har således mye ansvar og store forpliktelser som går langt utover egne behov.

De av brukerne som får opphold her får det sjelden fordi de er ofre for menneskehandel, men på andre grunnlag. Flere har fått opphold som følge av familiegjenforening med norsk barn eller ektemann, eller fordi barnet har fått status som flyktning. For jenter kan dette innvilges på grunnlag av fare for omskjæring i hjemlandet.

Rettighetene og bistanden ofrene får etter refleksjonsperioden avhenger av en eventuell straffesak. Dersom kvinnen ikke anmelder, eller dersom politiet ikke tar ut tiltale eller dersom saken ikke har nok informasjon til etterforskningen får hun ikke ytterligere opphold og bistand som offer.

For mange er det ikke ønskelig eller realistisk å anmelde. Det blir for farlig senere hen. De er redde for represalier mot seg selv og familien. Når vi i tillegg vet at svært mange av disse sakene henlegges av politiet, kan det stilles spørsmålsteget ved om det er verdt å sette seg selv i denne utsatte posisjonen. Det er dårlige odds for videre opphold og kvinnene har mye å tape dersom de ikke får bli. Hjelpen man får, vil stort sett være midlertidig. Når den midlertidige hjelpen opphører, vil flere si at de befinner seg i en enda mer utrygg situasjon enn før de ba om hjelp. Erfaring viser at ofrene svært sjeldent oppnår å få tilfredsstillende, vedvarende bistand.

For mer informasjon om refleksjonsperioden og bistand til ofre for menneskehandel, se regjeringens handlingsplan på www.regjeringen.no. Handlingsplanen løp ut i 2014.

HELSETILBUDET – ”The Hospital”

I 2014 har helsetilbudet på Pro Sentret som tidligere år hatt sykepleie- og legetjenester. Åpningstidene har vært uendret og følger drop-in tilbudet i Stua. Det er fire sykepleiere som arbeider fast ved avdelingen. Nytt i 2014 var at legestillingen ble omgjort til en fast ansettelse og den nye legen begynte på helseavdelingen i februar. I tillegg har vi fortsatt en spesialist i gynekologi som kommer og jobber på avdelingen ca en gang i måneden.

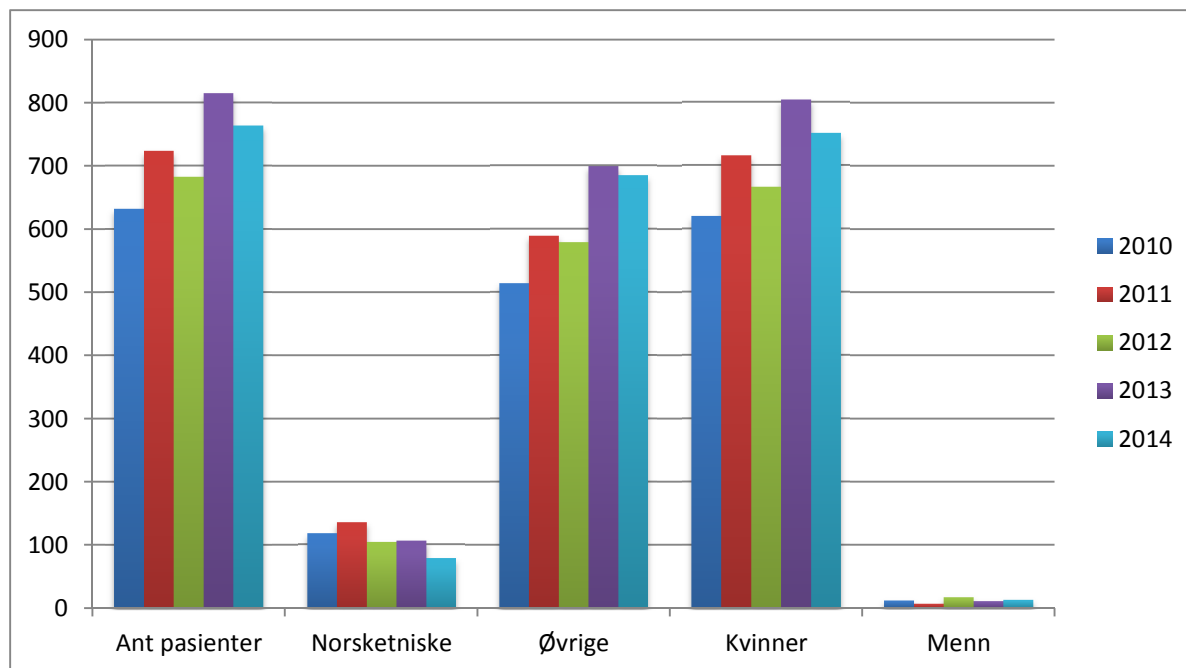
Totalt 764 personer benyttet seg av vårt helsetilbud i 2014, mot 815 i 2013. Det er en nedgang på 6,3 %. Av de 764 var 79 etnisk norske (10,3 %) og 685 (89,7 %) av utenlandsk opprinnelse, med og uten permanent opphold i Norge.

Den største gruppen brukere ved helseavdelingen er fortsatt nigerianske kvinner, i 2014 kom 396 av kvinnene fra Nigeria. I 2013 var tallet 428 mot 353 i 2012. Deres formelle oppholdsstatus i Norge varierer, fra turistopphold til asylsøkere. Flere av kvinnene har spanske eller italienske pass, noe som gir dem lovlig opphold som arbeidssøkere i Norge gjennom Schengen-avtalen. Mange av kvinnene søker ordinært arbeid. Andre står i gjeld til en tredjepart etter å ha tatt seg til Europa. En andel av disse identifiseres som ofre for menneskehandel. Noen har dermed lovlig opphold gjennom innvilget refleksjonsopphold, eller ved at de har søkt asyl.

Den nest største gruppen var kvinner med opprinnelse fra Thailand, som utgjorde 87 personer mot 97 året før. Majoriteten av de thailandske kvinnene har varig opphold i Norge gjennom familiegjenforening. En ettermiddag i uka går en av sykepleierne ut med en sosionom og oppsøker kvinnene der de jobber. De thailandske kvinnene skiller seg markant ut i den forstand at de i gjennomsnitt kun har to konsultasjoner i året på helse.

Den tredje største gruppen var i 2014 var etnisk norske, 74 kvinner og 5 menn. Det er den gruppen som kommer til oss hyppigst, med et snitt på cirka 15 treff i året. Majoriteten av kvinnene er aktive i rus eller på substitusjonsbehandling. Deres situasjon blir nærmere omtalt i et eget avsnitt.

Vi ser at økningen i andelen rumenske kvinner som benytter helsetilbudet vårt vedvarer. I 2014 kom 49 kvinner til 545 konsultasjoner. De fleste av disse kvinnene har rom-bakgrunn, flere snakker ikke engelsk og aldersmessig er de den yngste gruppen vi har. I snitt har vi 11 treff per pasient fra Romania i løpet av et år.

Diagrammet over viser utviklingen fra 2010 til og med 2014 hva gjelder antall brukere av helsetilbudet totalt, antall norsketniske brukere, antall brukere med ikke-norsk herkomst og fordelingen kvinner/menn.

Pro Sentret registrerer en konsultasjon per 30 minutters samtale med pasienten. Vi registrerer også kontakt med samarbeidspartnere, så som å bestille time på sykehus eller konsultere eksterne fagmiljøer i en pasients sak som en konsultasjon. Videre registreres telefonsamtaler med pasient eller samarbeidsparter på pasientens vegne som en konsultasjon.

Det totale antall enkeltkonsultasjoner på helseavdelingen er det nest høyeste noen sinne med 6546 mot 6804 året før. På dagene vi er langåpent pleier vi nå å ha mellom tretti og femti pasienter. Skal vi kunne opprettholde ønsket kvalitet på tilbudet, kan vi ikke med dagens bemanning klare flere konsultasjoner.

En utenlandsk pasient er hos oss i gjennomsnitt 8 ganger pr år, likt året før. De norske har gjennomsnittlig cirka 15 konsultasjoner i året. I 2014 hadde vi 1209 konsultasjoner med etnisk norske pasienter, mot 986 året før. Vi har på ulikt vis forsøkt å reetablere kontakt med denne delen av målgruppa i året som gikk og er glade for å se resultater av denne innsatsen.

I 2014 hadde vi 13 menn til 36 konsultasjoner, fem norske og åtte med utenlandsk bakgrunn. Flere av disse kom til oss etter å ha søkt på nettet hvor en kunne ta hiv-hurtigst. I 2013 hadde vi 11 menn til 44 konsultasjoner.

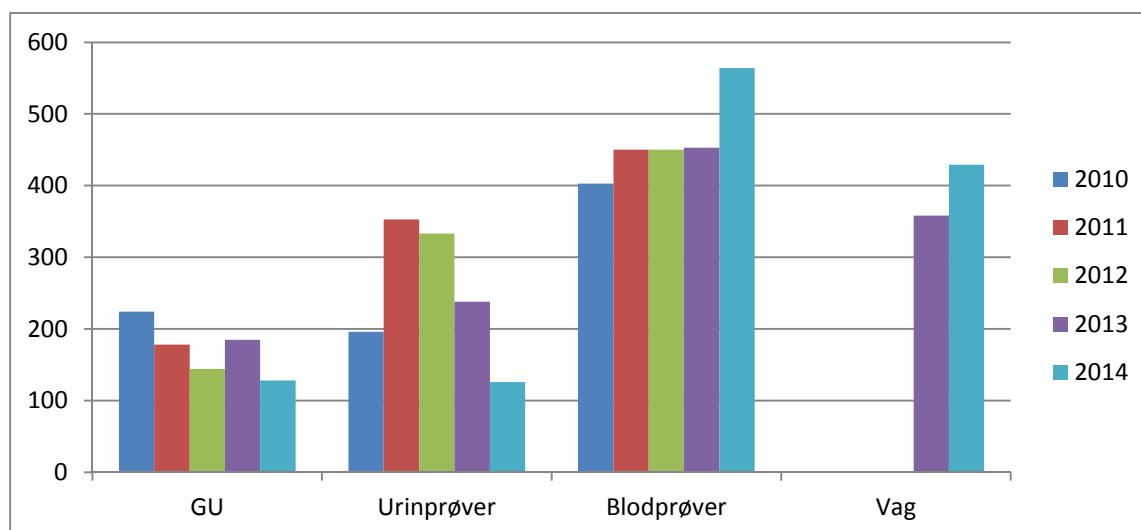
Seksuell helse

Pro Sentrets ansatte driver et omfattende smitteforebyggende arbeid gjennom oppsøkende arbeid i gateprostitusjonsmiljøet, på innemarkedet og i Stua samt overfor dem som oppsøker helseavdelingen. Vi distribuerer kondomer, glidekrem, hygieneartikler og gir generell veiledning i sikrere sex og prevensjonsbruk.

Vi får fortsatt mange tilbakemeldinger fra pasientene om at kondombruken går ned. Vi hører at det er mange kvinner som utfører oralsex på menn uten kondom, slik at det blir vanskelig for de som ønsker å bruke kondom å forhandle fram dette med kunden. Kunden er ofte villig til å betale mer for å ha sex uten og stadig flere av våre brukere forteller at de tar "turer" uten kondom.

På Pro Sentrets helseavdeling får alle brukerne tilbud om å få tatt blodprøver for testing for hiv, Hepatitt A, B og C og syfilis. Legen gjennomfører gynekologiske undersøkelser med testing for klamydia, mycoplasma og gonoré med rutineprøver fra cervix og anus. Siden 2010 har vi benyttet PCR-testing for klamydia, gonoré og mycoplasma. De senere år har vi utvidet tilbudet slik at pasienter uten symptomer kunne ta en egen swabprøve fra vagina eller urinprøve hos sykepleier. Dette gjør at vi har fått testet langt flere pasienter enn tidligere da vi var avhengig av å ha lege til stede for å ta prøvene. Totalt sendte vi inn 126 urinprøver og 429 prøver fra vagina. Det tas også prøver for genital herpes og celleforandringer i livmorhals hos lege der det er indisert.

Brukerne blir tilbudt vaksine mot Hepatitt A og/eller B om nødvendig. Det gis også influensavaksine og vaksine mot pneumoni til rusavhengige og/eller hiv-positive brukere. Ved positive funn av kjønnsykdommer blir behandling gitt på Pro Sentret, eller brukeren blir henvist til spesialisthelsetjenesten når det er nødvendig. Smitteoppsporing blir gjort hvis mulig, og kontrollprøve blir tatt dersom pasienten fortsatt befinner seg i landet.

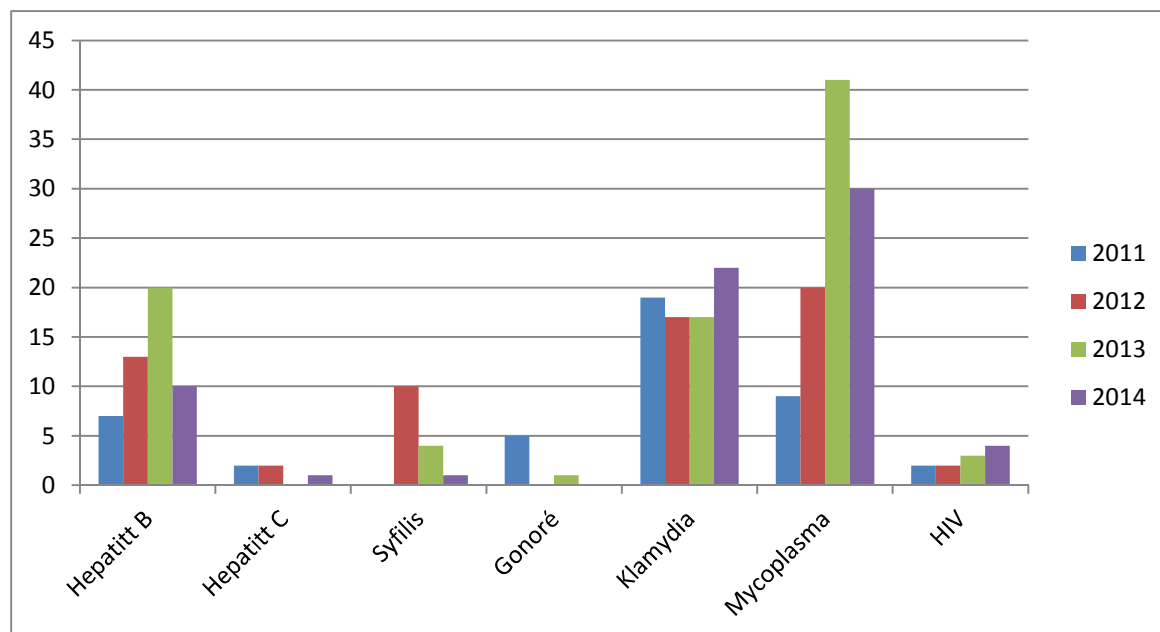

I 2014 tok vi 564 blodprøver, en god økning fra 2013 hvor vi tok 453. Det ble gjennomført 128 gynekologiske undersøkelser, en nedgang på 30 % fra året før. Vi tok 564 blodprøver, mot 453 i 2013. 22 pasienter testet positivt på klamydia, en

økning på 0,8 % fra 2013. Når gjelder mycoplasma har vi sett en svak nedgang fra 41 positive prøver i 2013, til 30 i 2014, en reduksjon på 1,1 %.

Hepatitt B ble påvist hos 10 pasienter i 2014 mot 20 kvinner i 2013. Når det gjelder Hepatitt C har vi en positiv i 2014. Vi har flere pasienter med Hep C, men de har vært klar over sin status i mange år. Prindsen mottakssenter har et prosjekt for injiserende misbrukere med Hep C. Vi har fått undervisning om eksisterende behandlingstilbud der og samarbeider med dem der det er aktuelt.

Syfilis fant vi kun hos en kvinne mot fire året før. Når det gjelder gonoré fant vi ingen positive prøver. Vi har også behandlet noen kvinner for trichomonas.

Hiv

I 2014 hadde vi fire nyoppdagede hiv-positive. En av disse kom fra Øst-Europa, de tre øvrige opprinnelig fra Afrika. Alle med nyoppdaget hiv blir fulgt til infeksjonsmedisinsk avdeling på Ullevål innen en uke.

Vi har flere hiv-positive kvinner vi følger opp. Det disse kvinnene først og fremst har til felles er at ingen av dem ønsker at noen andre skal vite om deres status, selv ikke nærmeste familie. Det er knyttet et stort stigma til å være hiv-positiv i mange deler av verden, og kvinnene gir uttrykk for at om noen får vite om deres situasjon vil de ikke få lov til å bo med andre, de vil miste venner og familierelasjoner. Dette gjør at vi på helseavdelingen er de eneste de kan snakke med om sin situasjon, og vi prøver å følge dem tett opp, bli med til avtaler på sykehuset og legge planer for fremtiden utenfor Norge. Har de opphold i Europa vil de fleste ha tilgang på medisiner, men for en kvinne som returnerer til Afrika er situasjonen langt mer usikker da det er få steder en får tak i gratis medisiner.

For å nå ut til kvinnene i en annen setting enn en til en på kontoret, arrangerte vi quiz i samarbeid med frontteam på Stua tre ganger i fjor. Den første hadde psykisk helse i fokus, den andre hadde reproduktiv helse i fokus, den tredje hiv og aids.

Engasjementet hos brukerne var stort; de krysset av på fem ulike spørsmål som alle var grundig planlagt for å få frem den ønskede informasjonen. Slik fikk vi på en ny måte formidlet kunnskap og oppklart misforståelser. Etter å ha gått igjennom alle quiz-skjemaene, ble de riktige svarene lest opp med en utdypende forklaring. Dette skapte en dialog, og i etterkant av hiv-quizen var det ekstra mange som ville ta en hiv test. Kvinnene lærte mye nytt og ikke minst lærte vi gjennom deres svar på quiz-spørsmålene hva vi bør fokusere på i samtaler med pasientene våre. På bakgrunn av disse gode erfaringene har vi som mål for 2015 å arrangere slike helse-quizer hvert kvartal.

Pro Sentrets helseavdeling har også i 2014 samarbeidet med smittevernoverlegen i Oslo, Olafiaklinikken, Fürst, Infeksjonsmedisinsk avdeling og gynekologisk avdeling ved Ullevål Universitetssykehus.

Sexologisk rådgivning

Tilbudet om sexologisk rådgivning har blitt benyttet av flere ulike brukere siden det startet opp i 2010. Brukerne av tilbudet var de første par årene dominert av norske kvinner, men etter hvert har både de utenlandske og mennene kommet til. Problemstillingene varierer, men mye dreier seg om konsekvenser av prostitusjon, hva dette har gjort med den enkeltes seksualitet og hvordan opprettholde en egen, sunn seksualitet ved siden av prostitusjonen. Kjønnssidentitet har vært tema, så også manglende lyst, spesielle tenningsmønstre, overgrep og legningsspørsmål.

Reproduktiv helse

Forebygging av uønskede svangerskap og abort har også i 2014 vært et viktig satsingsområde. Bruk av prevensjon tas alltid opp i første konsultasjon med alle brukere. I den første samtalen prøver vi også å få informasjon om hvorvidt kvinnene har ubeskyttet sex med en eller flere faste partnere, for å kartlegge risiko for uønsket graviditet. Vi tilbyr gratis prevensjon til alle som vil ha det, både hormonell prevensjon og kondomer. I tillegg blir det delt ut nødprevensjon (Norlevo) ved behov. Da nødprevensjonsmedikamentet har svakheter, følger vi alltid opp med samtale med kvinnene om at de må komme tilbake ved uteblitt menstruasjon.

Det er i 2014 en svak reduksjon av antallet bekreftede svangerskap i porteføljen vår. 9,8 % av pasientene fikk bekreftet svangerskap hos oss i 2014 mot 10,6 % i 2013. Av til sammen 75 bekreftet gravide, er det 9 pasienter vi ikke vet hva som har skjedd med etter at graviditeten ble fastslått. Noen av dem uteble fra timen som de hadde fått for svangerskapsavbrudd og tok ikke kontakt på nytt for ny time. Andre sa at de ønsket å ta abort i et annet land og har ikke siden returnert til Pro Sentret. Av de resterende 66 pasientene valgte 80 % å avslutte svangerskapet, en økning fra 2013 da 64,4 % valgte abort. I alt ble det foretatt 52 aborter ved gynekologisk poliklinikk på Ullevål etter henvisning fra Pro Sentret. De fleste abortene var medisinske hjemmeaborter, men også kirurgiske aborter og medisinske aborter under innleggelse på sykehus ble foretatt.

I 2014 har vi som tidligere år registrert årsakene til at kvinnene blir uønsket gravide. De fleste av kvinnene oppgir «boyfriend» som far til barnet. Betydningen av dette ordet er dog svært varierende, og kan ikke nødvendigvis oversettes med «kjæreste». Vi ser selvfølgelig også en del ufrivillige svangerskap som er resultat av sex med en

kunde. Hovedsakelig er det i følge kvinnene et en konsekvens av kondomsprekk. En av fem forteller at de har blitt gravide med en kunde.

Deler av brukergruppa mangler grunnleggende kunnskap om hvordan en blir gravid og hvordan en unngår det. For eksempel har vi hatt pasienter som har tatt Apocillin (antibiotika) i den tro at det beskytter mot graviditet. Flere kvinner fra det afrikanske kontinent mener også at abort kan utføres ved hjelp av en større dose Apocillin i kombinasjon med sterk alkohol, og rapporterer til oss at denne metoden stadig brukes i deres hjemland. Vi arbeider iherdig med å motivere til bruk av hormonell grunnprevensjon i tillegg til kondom, og gir kultursensitiv veiledning om fordelene ved dette.

Noen av kvinnene som velger å fullføre svangerskapet har opphold i Norge gjennom ekteskap, eller de har en kjent far med rettigheter i Norge. De fleste har imidlertid opphold i et annet europeisk land, i de fleste tilfeller enten i Spania eller Italia. Av de 75 gravide kvinnene kommer 57 opprinnelig fra Nigeria. Som i fjor er det også 10 gravide var fra Romania i 2014 og 5 var fra Bulgaria.

Vi ser at kvinner med forskjellige kulturelle bakgrunner har ulike holdninger til og kunnskap om bruk av hormonell prevensjon, noe som skaper store utfordringer i det forebyggende arbeidet. Når brukerne har vært i kontakt med oss over tid, ser vi at det er lettere å få til gode samtaler om bruk av hormonelle prevensjonsmidler. Spesielt i etterkant av abort er vi bevisste på å snakke med kvinnene om valg av prevensjonsmiddel.

Mange kvinner har en historie med flere provoserte aborter bak seg og er redde for å ha blitt ufruktbare. De havner i en vond spiral ved å bli gravide igjen for å se om de *kan* bli det, for så å ta abort på nytt. Vi bruker mye tid på å snakke med disse kvinnene om ulempene ved en slik strategi. Det er også kjent at aborter ikke blir utført like skånsomt i alle land. De fleste av kvinnene som kommer til oss og som tidligere har fått utført aborter i Nigeria eller Romania forteller at det der blir utført kirurgiske aborter uten anestesi. Vi har i enkelte tilfeller hatt med oss pasienter som har vært svært redde for møtet på sykehuset, sannsynligvis på grunn av dårlige erfaringer med kirurgiske aborter uten anestesi i hjemlandet og har opplevd at den tryggheten vi gir i møtet med sykehuset er av største viktighet.

I 2014 har vi, som tidligere år, blitt oppsøkt av kvinner som har forsøkt å fremkalle abort selv ved hjelp av tabletter de har kjøpt i utlandet. Ut fra hva flere av kvinnene forteller oss kan man fortsatt kjøpe riefremkallende midler fra apotek i Sør-Europa uten resept. Kvinnene vil kjøpe medisinen og vi har flere eksempler på at den ikke blir brukt som forskrevet. Medikamentet heter Cytotec og blir også brukt ved aborter i Norge, men her under veiledning fra helsepersonell.

Alle utenlandske brukere som har blitt henvist til sykehus fra Pro Sentret har blitt testet i forkant av innleggelse for MRSA – multiresistente staphylococcus aureus. Det var ingen pasienter som testet positiv på dette i 2014 mot 3 i 2013.

Vi prioriterer å følge førstegangspasienter til abort i de aller fleste tilfeller. Dette både som en rent praktisk foranstaltning da mange av kvinnene ikke er kjent i byen og vil ha vansker med å lokalisere både sykehus og avdeling de skal dra til, men også for å gjøre besøkene på sykehusene mer smidige. Sykepleierne på Pro Sentret har en unik kompetanse i arbeid med kvinner som selger sex og som ønsker abort. Vi

opplever at sykehusbesøkene bærer preg av gjensidig respekt og tillit, men at det ofte bedrer kommunikasjonen mellom personalet på sykehusene og pasientene når vi er med. Vi er vant til å ordlegge oss på måter som gjør at kvinnene i større grad forstår hva som skjer. Vi bruker også god tid på å informere kvinnene om hva som skal skje på sykehuset og sjekker i etterkant at pasientene har forstått informasjonen som har blitt gitt. Før vi drar til sykehus med kvinnene, snakker vi i med dem om prevensjonsvalg. Vi informerer om de forskjellige formene som finnes og anbefaler at de skal velge den typen som passer best for dem. Ofte har vi med oss prevensjonsmidlet til sykehuset, slik at kvinnen kan få det med seg hjem og begynne å ta den umiddelbart etter aborten.

Vold og traumer

I 2014 har vi registrert 38 tilfeller av vold mot våre brukere. Vi startet slik registrering ved helseavdelingen i 2010 og tallene har økt jevnt siden da. Det er imidlertid viktig å merke seg at økningen disse årene sammenfaller med Pro Sentrets fokuserte arbeid med å øke bevissthet rundt temaet vold og å redusere sårbarheten blant våre brukere. Erfaringen viser at når vi av eget initiativ adresserer temaet, så forteller brukerne våre oss om egne opplevelser som de ikke ellers ville tatt opp i samtalen. Dette arbeidet er omtalt i et eget kapittel i rapporten.

Kvinnene som har fortalt oss at de har vært utsatt for vold kommer fra syv ulike land. 23 av de 38 er nigerianske kvinner, 6 er etnisk norske og de øvrige fra ulike land. Ni av kvinnene har blitt utsatt for voldtekt, en sterk økning fra i fjor hvor det var fire voldtekter som ble registrert. Flere av tilfellene var meget alvorlige og noen kvinner har hatt langvarige sykehusinnleggelses etter volden de har vært utsatt for. Det er flere episoder hvor kvinnene har vært truet med våpen og kniv, og noen har også blitt kuttet med kniv eller utsatt for kvelningsforsøk. 14 av de 38 har vært på - eller ble henvist av oss til - sykehus/legevakt.

I 13 av sakene har politiet vært involvert, men vi har ikke oversikt over hvor mange som ender med anmeldelse og en eventuell dom. Dette er en bekymringsfull nedgang fra i fjor, både med tanke på at det er færre antall pasienter, flere voldssaker og flere veldig grove voldssaker i året som har gått. I noen av tilfellene har politi blitt tilkalt til leiligheter av naboer fordi det har vært mye bråk. De kontakter sjelden politiet selv.

For en utdypende redegjørelse for hvorfor kvinner i prostitusjon unngår å anmelde vold og overgrep til politiet, henvises til kapitlet om vold og sårbarhet i denne rapporten og til vår rapport *Farlige forbindelser* som kan lastes ned fra vår hjemmeside, www.prosentret.no.

I 2014 har en vi blitt fortalt om nok en ny grunn til at offeret ikke anmeldte forholdet. En bruker ble utsatt for grov vold av en kunde. Han betalte henne etterfølgende 5000 kroner for ikke å anmelde ham til politiet, hvilket hun aksepterte. I flere av sakene er gjerningspersonen/ene en kvinne, enten en såkalt "madam" eller en annen kvinne i prostitusjonsmiljøet. Det har vært flere episoder hvor årsaken til volden har vært at kvinnene ikke har nedbetalt gjeld til bakmenn. I noen av tilfellene har det vært bakmennene selv som utøvde vold. Vanligvis ønsker ikke kvinnene som har vært utsatt for en slik type vold å fortelle oss hvem det er som har utøvd volden.

Vi informerer om mulighet for hjelp, men pasientene må til syvende og sist selv ta beslutningen om å anmelde eller ikke.

Det har vært registrert flere episoder med ran og vold på gata samt ran i en leilighet.

Vi gir medisinsk hjelp til de voldsutsatte kvinnene, da de i mange tilfeller velger bort ordinær legevakt. Flere har trengt sårstell og smertestillende medikamenter. Noen har ønsket SOI-testing etter voldtekt og eventuelt graviditetstest. Vi oppfordrer alle som har blitt utsatt for voldtekt til å bli med oss på legevakten til overgrepsmottaket, men det er ikke alle som ønsker dette. Vi tilbyr støttesamtaler med lege, sykepleier eller sosionom. Vi tilbyr også alle time hos advokat, og eventuell hjelp til å gå til politiet for anmeldelse.

Vi frykter at de som kommer til oss og forteller om de voldsepisodene de har vært utsatt for kun er «toppen av isfjellet». Flere av kvinnene har i samtaler om vold gitt uttrykk for at vold er en "jobbrisiko". Antagelig er det kun veldig grov vold eller voldtektsforsøk vi får høre om, og som registreres av oss.

Psykosomatiske og psykiske helsevansker

Mange av brukerne har psykosomatiske plager. De kommer gjerne med et "fysisk" problem som for eksempel "body pain", "chest pain" eller obstipasjon, som etter konsultasjon med lege eller sykepleier viser seg å være et symptom på psykiske plager. Angst og søvnproblemer forekommer ofte. Flere av våre pasienter har mer alvorlige psykiske helseproblemer, enkelte lever med psykoser og/eller tvangsnevrotiske symptomer.

Rusmidler er en betydelig medvirkende faktor til psykiske helseplager hos de norske brukerne, særlig sentralstimulerende stoffer som amfetamin og kokain kan sterkt medvirke til utvikling av for eksempel paranoia. Vi bistår med å søke plass for avrusning og/eller behandlingsinstitusjon dersom pasienten selv ønsker det. Bruk av rusmidler er ikke sjeldent et resultat av forsøk på selvmedisinering for psykiske plager. Å få korrekt diagnose og eventuelt foreskrevne psykofarmaka kan bedre livskvaliteten og helsesituasjonen for mange.

Både norske og utenlandske brukere kan ha betydelige utfordringer knyttet til psykisk helse uten å få adekvat hjelp. Brukere med varig opphold i landet kan henvises til lokal DPS, psykolog eller sykehus. Det er imidlertid ofte lang ventetid for poliklinisk hjelp. Våre brukere frykter ofte å bli møtt med forakt og/eller fordømmelse for sine prostitusjonserfaringer. Dette hever terskelen for å nyttiggjøre seg et eventuelt tilbud om psykologisk/psykiatrisk bistand. Vi har flere brukere som forteller at de har gått lenge til behandling hos psykolog eller psykiater, men aldri snakket om prostitusjonserfaringene sine med terapeuten.

Rus og helse

I 2014 var 12 prosent av alle Pro Sentrets konsultasjoner rusrelaterte. Samtidig var 7 prosent av alle legekonsultasjonene på Pro Sentret rusrelaterte. Disse pasientene har en sammensatt livsproblematikk, de lever ofte under utfordrende omstendigheter og mottar hjelp stykkevis på tvers av ulike instanser. Deres konsultasjoner ved Pro

Sentret omhandler i stor grad seksuell og reproduktiv helse. Pro Sentrets tilbud om gynekologi og SOI testing er derfor fortsatt et viktig tilbud for mange kvinner med rusavhengighet i Oslo, da øvrige lavterskeltilbud for rusavhengige i liten grad fokuserer på ivaretagelse av dette. På samme tid benytter mange Pro Sentret til behandling av infeksjoner eller komplikasjoner forbundet med intravenøst administrering av rusmidler. I 2014 fortsatte Pro Sentret å arbeide systematisk opp mot rus- og kvinnetiltak i Oslo med den hensikt å øke bevisstheten om vårt tilbud og fokus på seksuell og reproduktiv helse for denne gruppa.

Flere av våre tidligere brukere er nå LAR pasienter, og har sluttet å selge seksuelle tjenester. Andre brukere opplever vi at går inn og ut av prostitusjon, i takt med rusmisbruket.

Salg av seksuelle tjenester er en løsningsstrategi i situasjoner der brukerne våre mangler penger, og i noen sammenhenger også en løsningsstrategi når de mangler menneskelig kontakt eller bekreftelse på seg selv.

For mange er Pro Sentret fortsatt en viktig arena i tilværelsen deres og vår erfaring er at de oppsøker oss i sårbare situasjoner. Våre brukere forteller at de opplever høyere grad av verdighet når de benytter seg av våre helsetjenester, enn det de gjør andre steder. Vi representerer kontinuitet, fleksibilitet og god tilgjengelighet som er avgjørende for å oppnå tillitt hos brukerne. Dessuten er prostitusjonserfaringene en forutsetning for å bruke oss, og ingen hemmelighet. Vi tror dette har en sammenheng med hvordan Pro Sentrets brukere føler seg møtt av andre i hjelpeapparatet på. Til prostitusjon og rusavhengighet er det knyttet skam og stigmatisering som kan være forklarende faktorer til at de oppsøker oss, og i mindre grad benytter seg av fastlege eller inngår i poliklinisk behandling i psykisk helsevern.

På grunn av den tette og langvarige relasjonen helseavdelingen har til mange av sine brukere, er vi en viktig brobygger og pådrivere for å få etablere behandlingsprosesser med andre instanser. Vårt mål er å bidra til en kontekst som gjør forandring mulig, ikke å oppnå en bestemt type forandring.

Fortsatt problem i 2014 - veggdyr

Boligsituasjonen til mange av våre brukere er vanskelig. De flytter mye rundt, bor i små leiligheter og ofte mange sammen i disse små boligene. I 2013 begynte vi for første gang å registrere at veggdyrplager forekom blant våre pasienter. Den vanskelige bosituasjonen er medvirkende til at problemet med veggdyr vokser og sprer seg i pasientgruppen. Erfaringsmessig er veggdyr svært vanskelig å bli kvitt, skadedyrfirmaene tar rundt 20 000 kroner for å utrydde disse i en leilighet. Det er penger våre pasienter ikke har. Vi gir råd om hva de kan gjøre for å minimere problemet gjennom å vaske eller fryse ned tekstiler, men den eneste mulighet de ofte har er å flytte og å sørge for å ikke få med seg parasittene i bagasjen videre. I 2014 gikk Pro Sentret også til det skrittet å varsle, gjennom Velferdsetaten, om et etablissement hvor mange av våre pasienter bodde og hvor nesten alle var plaget med bitt etter veggdyr.

Workshop som metode for informasjonsarbeid i gateprostitusjonsmiljøet

Ved årsskiftet 2013/2014 inngikk Pro Sentret og Kirkens Bymisjon sitt prostitusjonstiltak i Oslo, Nadheim, en intensjonsavtale om tettere samarbeid og koordinering av det forebyggende helsearbeidet som gjøres overfor personer i gateprostitusjonsmiljøet i Oslo. Nadheim hadde allerede etablert et samarbeid med Medisinerens Seksualopplysning (MSO) og arrangert workshops i lokalene til Møtstedet (også Kirkens Bymisjon) i Tollbugata. MSO har lange tradisjoner med seksualopplysning til ungdom; les mer på www.mso.oslo.no. Helseavdelingen ved Pro Sentret har gjennom en årrekke opparbeidet en særskilt erfaring og kompetanse hva gjelder de helseutfordringer kommersielle sexarbeidere har. Vi har spisskompetanse på de områdene av helseopplysning som dreier seg om kulturspesifikke og ervervsrelaterte problemstillinger. Våre sykepleiere har bred erfaring med å formidle riktig og viktig informasjon til de ulike gruppene av brukere av våre tjenester.

Selve fenomenet prostitusjon og forståelsen av begrepet, samt av aktørene som inngår i prostitusjonen er et tema som Pro Sentret som nasjonalt kompetansesenter informerer og underviser om. Vi holdt et foredrag på MSO sitt årlige eksterntseminar om dette i mai.

Gateprostitusjonsmiljøet i Oslo er ikke større enn at en samlet innsats, der vi drar veksler på og optimaliserer de faglige ressursene, er det beste. Nadheim, MSO og Pro Sentret møttes i september for å planlegge samarbeidet som har resultert i et hospiteringsbesøk av medisinestudenter ved Pro Sentret med forberedelse til undervisning på workshops og to workshops i Møtstedets lokaler. Dørene var åpne fra klokka 22.00 til 01.00/02.00. En planlagt workshop avvikles på nyåret 2015. Formen på undervisningen som ble gitt er bakgrunnen for begrepet «workshop» i denne sammenheng. Medisinstudentene innleder fortløpende om de tema som det gjennomgående er flest spørsmål om eller vanskeligheter med, basert på helseavdelingens erfaringer. Det er praksis med intravaginal vask (IVV), kunnskap om seksuelt overførbare infeksjoner (SOI) og hormonell/langtidsvirkende prevensjon samt riktig kondombruk som står sentralt. Deretter åpnes det for veiledning og/eller ytterligere informasjon i mindre grupper, med hjelp fra personale som tolker både språk og kulturelt betingede aspekter.

Opprinnelig var det planlagt å spisse de tre workshopene gruppevis mot respektivt de nigerianske, de spansktalende og de øst-europeiske personene i gateprostitusjonsmiljøet. Både Nadheim og Pro Sentrets sine oppsøkende sosialarbeidere hadde reklamert for workshopen, og vi fikk erfare at vi måtte justere planene underveis. Å planlegge for enkeltgrupper i et drop-in tilbud som Nattkaféen er ikke formålstjenlig. En må forholde seg til dem som kommer uavhengig av opprinnelsesland.

Til sammen mottok 40 personer tilrettelagt informasjon om IVV, SOI og hormonell prevensjon disse to kveldene i løpet av oktober og november. To sosialkonsulenter fra Nadheim, en kulturformidler fra Pro Sentret og fire studenter/undervisere fra MSO arbeidet sammen og opplevde at tiltaket ble godt mottatt. Den uformelle formen oppmuntrer til at folk stiller spørsmål og ved at det er mange med mye kunnskap til

stede kan en klargjøre, eksemplifisere og utdype budskapet. Samarbeidet vil fortsette i 2015.

SPRÅKLIG KOMPETANSE OG KULTURFORMIDLING PÅ PRO SENTRET

I løpet av det siste 15 årene har vi sett en radikal forandring i prostitusjonsmarkedet. Majoriteten består av tilreisende sexselgere. Dette er i samsvar med tendensene på prostitusjonsmarkedet generelt: i den vestlige verden overtas markedet mer og mer av tilreisende personer, hovedsakelig fra lavinntektsland.

Etter å ha vært i stadig økning siden begynnelsen av 2000-tallet, har prosentandelen av utenlandske brukere på Pro Sentret i 2014 passert 90 %, fordelt på over 40 forskjellige nasjonaliteter. Dette byr på utfordringer når vi skal tilpasse våre helse- og sosialfaglige tjenester til brukergruppen, ikke minst språklig.

Språklige utfordringer

Språklige kommunikasjonsvansker er kanskje den mest åpenbare utfordringen. Å tilby informasjon på samtlige språk som snakkes av våre brukere er ikke mulig, men vi har som mål å dekke de største brukergruppene med språklig kompetanse hos de ansatte.

Vår største brukergruppe kommer fra Nigeria. Riktignok snakkes her mange forskjellige språk, men det offisielle språket er engelsk. Grunnet dette er kommunikasjonen med nigerianske brukere relativt enkel.

Når det kommer til de andre store brukergruppene er utfordringene større. Hos den thailandske gruppen er ferdighetene i både norsk og engelsk ofte dårlig, i tillegg til at lese- og skriveferdighetene er begrensede hos majoriteten. Pro Sentret har ingen ansatte som snakker thai og tar ved behov inn en ekstern kulturformidler/tolk for å kommunisere med denne gruppen. Vi har ansatte som snakker engelsk, spansk, bulgarsk, albansk og rumensk. Ved behov leier Pro Sentret inn eksterne tolker. Det er imidlertid ikke alltid mulig å få dette til så raskt som ønskelig i drop-in tilbudets åpningstid, ei heller i forbindelse med oppsøkende arbeid på kveld og nattestid. Det er ikke alltid mulig å lage en avtale frem i tid med tolk til stede. Enkelte situasjoner må avhjelpes umiddelbart med de ressursene vi har.

Kulturformidlere

Kulturformidlere har vært engasjert som en del av Pro Sentrets virksomhet siden år 2000. Ideen om å bruke kulturformidlere i arbeidet med utenlandske kvinner i prostitusjon kommer fra samarbeidspartnere i Europa. Metodikken er nedfelt i en manual¹² den europeiske organisasjonen Tampep¹³ utviklet i 2001.

I denne manualen beskrives kulturformidleren som en person som:

- tilhører den samme etniske gruppen - eller har den samme nasjonaliteten - som målgruppen og dermed har evne til å gjenkjenne og forstå de kulturelle og sosiale mekanismene som påvirker deres adferd og valg
- formidler og intervensjoner mellom to forskjellige kulturer for å muliggjøre kommunikasjon og forståelse

¹² "Cultural mediators in the Area of Prostitution/Transnational Training", Tampep International Foundation/2001

¹³ European network for HIV/STI prevention and health promotion among migrant sex workers

- har evne til å skape tillit innenfor målgruppen og herved bidra til å etablere kontakt
- har en tydelig autonom, nøytral og definert posisjon innenfor den triangulære situasjon som oppstår mellom brukere-kulturformidler-sosial/helsearbeider
- Den overgripende målsetningen med å bruke kulturformidlere i arbeidet på Pro sentret er:
 - å sikre de utenlandske kvinnene et minimum av omsorgs- og helsetilbud
 - å øke kontakten med de utenlandske kvinnene, slik at Pro Sentret til en hver tid har nyansert kunnskap om de utenlandske prostitusjonsmiljøene

I 2014 har vi hatt to ansatte kulturformidlere på Pro Sentret: En fra Romania og én fra Nigeria. Kulturformidlernes kompetanse brukes på samtlige avdelinger på Pro Sentret, men på litt forskjellige måter. Nedenfor beskrives kulturformidlernes funksjoner på de forskjellige avdelingene.

Helseavdelingen

På helseavdelingen fungerer kulturformidleren i hovedsak som tolk, men kulturformidlingskompetanse kommer også i bruk. Når kunnskapen om kropp og helse kan være lav hos pasienten, prøver kulturformidleren kommunisere det som sies av helsepersonellet så presist som mulig men tilpasset pasientens individuelle kunnskapsnivå. I tillegg kommer kulturformidling i bruk når det finnes kulturspesifikke forestillinger som kan vanskeliggjøre behandling, for eksempel gjelder dette tema som seksualitet og reproduksjon, og/eller forskjellige typer av tabuforestillinger.

Drop-in

I 2014 har våre to kulturformidlere jobbet faste vakter ved drop-intilbudet. Det er veldig verdifullt i arbeidet med de utenlandske brukerne, spesielt med tanke på relasjonsbygging og tillit. I mange situasjoner blir kulturformidlerne døråpnere og brobyggere idet at de er med på å skape trygghet i relasjonene, bidrar i kommunikasjonen med brukerne vi møter samt bevisstgjør oss og dem på kulturforskjeller. Kulturformidlerne bidrar også i stor grad til gjensidig forståelse mellom de ulike brukergruppene i Stua.

Oppsøkende arbeid

I det oppsøkende arbeidet benytter vi oss av våre to kulturformidlere. Begge jobber oppsøkende på gata sammen med Frontteam. Brukere fra Nigeria og Romania kan være vanskelig for oss å nå og få innpass hos. Særlig er vår taushetsplikt, og å gi trygghet på at vi ikke rapporterer til for eksempel politi og utlendingsmyndigheter, et viktig tema for kulturformidling. For brukere fra Romania kan også selve språket være en barriere da en del snakker lite eller ingen engelsk. Gjennom våre kulturformidlere får vi innpass og unik kontakt, og vi opplever at brukerne setter stor pris på å treffe noen som snakker eget språk og forstår deres kulturelle rammer. Siden kulturformidlerne også jobber i drop-intilbudet kan brukerne komme dit for lengre samtaler eller annen oppfølging.

Individuell sosialfaglig oppfølging

De to kulturformidlerne bistår i arbeidet gjennom å forklare og utdype kulturspesifikke budskap, og vi tilpasser informasjonen til den enkeltes situasjon. Brukerne kommer ofte fra land som mangler velferdsordninger og et fungerende statsapparat i tillegg til høy grad av korrupsjon. Å forklare hvordan velferdsapparatet fungerer, hva en har krav på, hvilke rettigheter og plikter en har og så videre, er derfor en av de store utfordringene i det sosialfaglige arbeidet. Kulturformidlerne gjør det norske systemet forståelig for brukeren, og hennes individuelle kunnskapsnivå og erfaring.

BRUKERUNDERSØKELSEN 2014

Høsten 2014 gjennomførte Pro Sentret i samarbeid med Velferdsetaten en brukerundersøkelse. Undersøkelsen var et anonymt spørreskjema med 18 spørsmål og var tilgjengelig på norsk, engelsk, spansk og thai. Skjemaet ble delt ut av ansatte på Pro Sentret. Innsamlingen skjedde i Pro Sentrets lokaler, på e-post og i det oppsøkende arbeidet på innemarkedet.

Deltakernes bakgrunn

104 kvinner deltok i undersøkelsen. Når det kom til nasjonalitet delte vi deltakerne inn i 5 grupper: Norge, Thailand, Afrika, Øst-Europa og andre land. Under er en oversikt over hvor brukerne kom fra:

Norge	11
Øst-Europa	8
Afrika	29
Thailand	42
Andre land	14

I forhold til nasjonalitetsfordelingen av Pro Sentrets brukere i undersøkelsen er det er overrepresentasjon av personer fra Thailand og en underrepresentasjon av personer fra afrikanske land. Forklaringen på hvorfor fordelingen ble slik var at mange av kvinnene fra Nigeria som brukte Pro Sentret i perioden undersøkelsen ble gjennomført ikke ville bruke tid på å delta, mens vi fikk god hjelp til å rekruttere deltakere i det thailandske miljøet. Alle som deltok i undersøkelsen var over 18 år.

Resultatene

Ved hvert spørsmål kunne deltakerne krysse av på fem svaralternativer der 5 stod for veldig fornøyd og 1 for veldig misfornøyd.

På 14 av 18 spørsmål skåret vi i gjennomsnitt over 4, og på 6 av de 14 spørsmålene skåret vi over 4.5. Dette innebærer at Pro Sentrets brukere er godt over gjennomsnittlig fornøyd med flesteparten av Pro Sentrets tilbud.

Det spørsmålet vi fikk høyest skår på var da det ble spurt om hvor fornøyd en var med den hjelp og støtte en totalt sett har fått fra Pro Sentret. På dette spørsmålet skåret vi 4.8 i snitt.

På ingen av de 18 spørsmålene skåret vi under 3 i gjennomsnitt, mens vi skåret mellom 3 og 4 på følgende fire spørsmål: informasjon om å finne alternativer til prostitusjon (3.39), informasjonen om NAV og rettigheter i rusomsorgen (3.93), hjelpen du har fått hvis du har vært utsatt for voldtekt (3.97) samt informasjonen du får om hvordan du kan unngå uønsket graviditet (3.96).

Vi viser til rapportens kapitler om individuell sosialfaglig oppfølging, drop-in tilbudet og helseavdelingens arbeid der vi redegjør for hvordan vi i 2014 har adressert disse temaene.

Vi prøver gjennomgående å gi god og oversiktlig informasjon om disse fire temaene i vårt daglige arbeid, men vi vil etterstrebe og gi bedre, mer tilgjengelig og ytterligere tilpasset informasjon i 2015.

Alt i alt er vi godt fornøyd med resultatene i undersøkelsen, og tilbakemeldingene motiverer oss til å gjøre vårt beste for at brukerne våre er fornøyde med tjenestene våre hver gang de er i kontakt med oss!

FOREBYGGENDE OPPLÆRING OG UNDERVISNING MED FOKUS PÅ UNGE

I Pro Sentrets arbeid som hjelpetiltak og nasjonalt kompetansesenter er forebyggende arbeid gjennomgående i fokus i møtet med våre brukere og det øvrige samfunnet. De siste årene har vi hatt to konkrete oppdrag som fokuserer på unge og forebygging av salg, kjøp og bytte av seksuelle tjenester. Begge oppdragene har utspring i kommunale og/eller statlige handlingsplaner.

I faglig sammenheng benyttes ofte begrepet "salg/bytte av seksuelle handlinger" for å fange opp unges erfaringer som ligger i gråsonen mellom det vi tenker på som normal seksualitet preget av gjensidighet, og det vi tenker på som prostitusjon. Kunnskapen vi har om tematikken viser at de fleste norske ungdommer med slike gråsoneerfaringer sjelden relaterer disse handlingene til kjøp eller salg av sex. For noen kan slike erfaringer oppleves uproblematisk, mens det for andre kan oppleves som både skadelig og skamfullt. For noen kan en slik gråsoneerfaring være starten på et lengre forløp som sexkjøper eller sexselger. Dessverre fanger hjelpeapparatet sjelden opp disse erfaringene, og mange vegrer seg for å tematisere eventuelle bekymringer eller mistanker knyttet til dette i sitt møte med risikoutsatte unge.

Å ha et eierforhold til egen kropp og seksualitet er avgjørende for unge mennesker for å kunne unngå uønsket seksuell oppmerksomhet og/eller seksuelle overgrep. Pro Sentret har tro på at åpenhet og kunnskap har en bevisstgjørende og forebyggende effekt. De unge er avhengige av voksenpersoner som er åpne, spørrende, tydelige og interesserte i denne delen av de unges liv. Vi må erstatte myter, forestillinger og skam med kunnskap, åpenhet og respekt. Vi er derfor glade for at norske myndigheter satser på denne type forebyggende opplæring og undervisning. Under presenterer vi kort disse to satsingene.

Opplæringsprogram om forebygging av voldtekt og arbeid med ungdom som bytter eller selger seksuelle tjenester

I Oslo kommunes handlingsplan mot prostitusjon for 2011-2013 fikk Helseetaten og Pro Sentret i oppdrag fra Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester (EST) å utarbeide et opplæringsprogram rettet mot ansatte i bydeler og etater som arbeider med barn og unge. Tiltaket lød som følger:

*"Tiltak 4a: Opplæringsprogram i arbeid med risikoutsatte barn og unge
Det utarbeides et opplæringsprogram for ansatte i bydeler og etater som arbeider med barn og unge. Det foretas en oppsummering av bydelsplanene for risikoutsatte barn og unge med henblikk på seksuell utnytting og prostitusjon, for å vurdere erfaringene på området. Programmet gjennomføres i planperioden.
Ansvarlig: Helse- og velferdsetaten og Pro Sentret".*

En bredt sammensatt arbeidsgruppe utarbeidet en skisse for opplæringsprogrammet, og det ble gjennomført to pilotdager i mai i 2012. Tilbakemeldingene fra deltagerne var gode. Programmet ble derfor videreført ved to nye opplæringsdager i oktober 2012. EST ba om at temaet forebygging av såkalte festvoldtekter skulle

implementeres i programmet. Vi engasjerte stiftelsen Sex og Samfunn til å innlede om dette temaet.

Siden oppstart i 2012 har vi gjennomført åtte slike opplæringsdager. Programmet er sammensatt av ulike korte innledninger med disse overskriftene:

- Hva vet vi om ungdom i Norge som bytter eller selger seksuelle tjenester?
- Voldtekt, overgrep og ungdom.
- Alliansebygging og kontaktetablering med unge i utsatte situasjoner og deres familier
- Erfaring fra praktisk arbeid

Innlederne har vært fra Pro Sentret, stiftelsen Sex og Samfunn, Høgskolen i Sør-Trøndelag og RTVS/Barnehuset, og har ulik faglig bakgrunn som henholdsvis sosionom, sosiolog, sykepleier/sexologisk rådgiver, barnevernspedagog og psykologspesialist.

Invitasjon har blitt sendt til postmottak i alle bydeler, relevante etater samt direkte til styrerne ved aktuelle institusjoner. Den ble også sendt direkte til Uteseksjonen, Salto-koordinatorer og øvrige nettverkskontakter i Helseetaten.

I 2014 gjennomførte vi også tre opplæringsdager som var spesielt tilpasset barnevernsinstitusjonene i Oslo i samarbeid med Barne – og familieetaten. Bakgrunnen for at det ble laget et eget opplegg for institusjonene var at de opplevde tematikken som svært relevant i deres arbeid og at de ønsket en kompetanseheving hos de ansatte, men at de sjelden hadde mulighet til å delta på opplæringsdagene vi har hatt på grunn av døgnturnusen på institusjonene.

Programmet for barnevernsinstitusjonene i Oslo kommune har vært tilpasset deres behov og ønsker og har kun hatt innledere fra Pro Sentret og Sex og Samfunn. Innledningene har vært lenger enn i det opprinnelige programmet og har hatt disse overskriftene:

- Hva vet vi om ungdom i Norge som bytter eller selger seksuelle tjenester
- Voldtekt, overgrep, selvbestemt seksualitet og ungdom

Siden oppstart i 2012 har 275 personer som jobber med barn og unge deltatt i opplæringsprogrammet. Deltakerne har blant annet vært fra skolehelsetjenesten, ungdomstjeneste, barnevernsarbeidere, barnevernsinstitusjoner, utekontakter og feltarbeidere, Salto-koordinatorer, politi, rådgivere fra skoler, organisasjoner som jobber med ungdom, fritidsklubber, Sex og Samfunn, legevakt, rusinstitusjoner og ulike oppfølgingsteam.

På slutten av hver opplæringsdag har deltakerne svart på et evalueringsskjema. Evalueringene har gjennomgående vært svært gode. I 2013 og 2014 svarte samtlige deltakere at de opplevde innholdet som nyttig i deres arbeid med barn og unge, at det de lærte var bevisstgjørende og at de ville anbefalt andre å delta på en slik opplæringsdag. Videre svarte deltakerne at programmet bidro til at de følte seg tryggere på å snakke med ungdom om seksualitet, at de følte de hadde fått mer kunnskap om temaene og at de følte seg bedre rustet til å snakke om grenser og gråsoner.

I Oslo kommunes handlingsplan for 2011-2013 stod det at opplæringsprogrammet skulle gjennomføres i løpet av planperioden. Ettersom programmet har vist seg å være nyttig og etterspurt ble det videreført i 2014, og det vil fortsette i 2015.

Pro Sentret mener at tilsvarende kurs bør tilbys i andre byer og kommuner i Norge. Vi vil derfor søke om midler fra Justis- og beredskapsdepartementet om å gjennomføre et pilotprosjekt hvor vi gjennomfører tilsvarende opplæringsprogram i flere kommuner i Akershus høsten 2015 og våren 2016. Et slikt pilotprosjekt kan gi en indikasjon på hvorvidt opplæringsprogrammet har et innhold som oppleves relevant for ansatte i andre kommuner enn Oslo, og om det i så fall er behov for eventuelle lokale justeringer ved en utvidelse til andre byer og kommuner.

Undervisning på videregående skoler - kunnskap og bevisstgjøring

I 2006 lanserte Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) en treårig holdningskampanje "Stopp menneskehandel". Kampanjen var forankret i tiltak 3 i regjeringens daværende handlingsplan mot menneskehandel som gikk ut i 2009. Formålet med kampanjen var å begrense og forebygge kjøp av seksuelle tjenester med informasjonstiltak. Kampanjen ble koordinert av PR- og kommunikasjonsbyrået Gambit Hill & Knowlton og skulle ha unge menn mellom 18 og 40 år som målgruppe. Informasjonstiltakene skulle rette seg mot ulike segmenter i samfunnet, blant annet forsvaret, reiselivet, næringslivet, utelivet, taxinæringen og videregående skoler.

I 2007 fikk Pro Sentret ansvaret for satsingen mot videregående skoler på oppdrag fra departementet. Vi utformet et prosjekt som i første omgang rettet seg mot skoler i Oslo.

Høsten 2007 ble prosjektet lansert av daværende barne- og likestillingsminister, Karita Bekkemellem, gjennom en pressekonferanse på Elvebakken videregående skole.

Siden oppstart i 2007 har det pågått undervisning i Oslo og Akershus. Våren 2008 ble det bestemt at kampanjen skulle utvides til Stavanger. I Stavanger fikk Kirkens Bymisjons prostitusjonstiltak, Albertine, ansvar for gjennomføring av undervisningen med opplæringsbistand fra Pro Sentret. I 2009 ble prosjektet utvidet til Tromsø, Bergen og Trondheim. I Tromsø sto Pro Sentret for undervisningen alene, mens vi har undervist sammen med Røde Kors i Bergen og Ung Pro ved Kirkens Bymisjon i Trondheim. I Trondheim satses det fortsatt på kunnskapsheving, men da primært i hjelpeapparatet med fokus på unge som selger og bytter sex. Pro Sentret og Oslo er så vidt oss bekjent alene om å videreføre satsningen på forebygging gjennom undervisning i videregående skoler.

Siden kampanjens oppstart i 2007 har det fra Pro Sentrets side blitt undervist i **160** klasser. Undervisningen varer i 2 x 45 minutter og foregår i faget etikk og religion, samt politikk og menneskerettigheter. Målet med undervisningen er økt etisk refleksjon og bevissthet om prostitusjon, sexkjøp og menneskehandel.

I undervisningen vektlegger vi diskusjon mellom elevene i plenum og av og til grupper. Vi bruker mye tid på at de reflekterer høyt rundt temaene som tas opp og av og til ved bruk av ulike case. Etter undervisningen er ferdig får alle utdelt en mappe med faktaopplysninger om prostitusjon, en oversikt over lovverket i Norge og nyttige linker til steder på nettet de kan finne mer informasjon.

Både elever og lærere har gitt gode tilbakemeldinger på undervisningen, og vi erfarer at lærere vi besøker ofte vil ha oss tilbake for å snakke med nye elever senere. Pro Sentret ønsker å fortsette prosjektet med undervisning på videregående skoler i 2015 og søker Justis- og beredskapsdepartementet om midler til det.

VOLD OG SÅRBARHET - OPPDRAG OG TILTAK

Regjeringens handlingsplan mot voldtekt

Pro Sentret har gjennomført to voldsundersøkelser som har resultert i to rapporter som ble publisert i 2008 og 2012. Begge disse rapportene konkluderer med at Pro Sentrets brukere er en svært voldsutsatt gruppe.

På bakgrunn av resultatene fra disse voldsundersøkelsene søkte Pro Sentret og fikk innvilget midler fra Justis- og beredskapsdepartementet/Politidirektoratet¹⁴ til et prosjekt. Målet med dette prosjekt er å forebygge vold mot kvinner i prostitusjon gjennom å heve bevisstheten hos den enkelte kvinne, øke evnen til mestring i truende situasjoner og tilføre kvinnene kunnskap om rettigheter, hjelpetiltak og voldsproblematikk.

Ovennevnte prosjekt har fått plass som Tiltak 7 i regjeringens handlingsplan mot voldtekt for 2012-2014. Tiltaket lyder som følgende:

"Forebygge vold mot kvinner i prostitusjon

Det skal i verksettes et prosjekt i regi av Pro Sentret for å forebygge vold, herunder voldtekt, mot kvinner i prostitusjon gjennom å heve bevisstheten hos den enkelte kvinne, øke evnen til mestring i truende situasjoner, og tilføre kvinnene kunnskap om rettigheter, hjelpetiltak og voldsproblematikk".

Prosjektet har hatt to hovedbestanddeler; drop-in kurs ved Pro Sentret, og utarbeidelse og distribusjon av informasjonsmateriell.

Temakvelder om vold i 2012 og 2013

I samarbeid med Oslo Krisesenter gjennomførte vi høsten 2012 og våren 2013 drop-in kurs om vold i prostitusjon og vold i nære relasjoner. Fokuset var på kunnskap om vold, praktiske tips og råd om hvordan en kan forsvare seg i truende situasjoner og informasjon om hjelpetilbud. En trengte ikke melde seg på i forkant, og deltakelse var gratis. For ikke å heve terskelen for deltakelse valgte vi ordet *temakveld* fremfor ordet *kurs* i markedsføringen.

Temakvelder i Pro Sentrets lokaler hadde følgende program:

Hva er vold?

Vold og kjærlighet

Vold i prostitusjon

Vanlige reaksjoner på vold

Bearbeiding av vold

Grensesetting

Rettigheter og hjelpeapparat

Selvforsvarsteknikker og sikkerhet

¹⁴ Politidirektoratet overtok ansvaret for utdeling av midler til kriminalitetsforebyggende tiltak fra 2014

Temakveldene fikk form av psykoedukative, åpne samtalegrupper. Innledere om kveldens tema og samtaleledere var en ansatt fra Krisesenteret i Oslo og en ansatt fra Pro Sentret. Begge med bred erfaring fra gruppevirksomhet.

Erfaringene vi gjorde oss med temakvelder om vold høsten 2012 og våren 2013 var at de som deltok på kurset fikk mye ut av deltakelsen. Utfordringen med kurset var at et begrenset antall personer deltok på samlingene. Etersom erfaringene med selvforsvarssamlingen var både at mange deltok og at mange snakket med de ansatte om sine erfaringer i etterkant av kurset, gjorde at vi høsten 2013 bestemte oss for å gjennomføre temakveldene/kurset med en ny vri hvor vi kombinerte samtaler med vold med praktisk selvforsvarstrening. Dette innebar at vi videreførte et samarbeid med Oslo Krisesenter samtidig som vi igangsatte et samarbeid med KIK (Kvinner i kamp).

Kvinner i kamp består av fem selvforsvarsinstruktører som jobber med feministisk selvforsvar. KIK har mange års erfaring med å jobbe med selvforsvarstrening for risiko- og voldsutsatte kvinner og vi anså dem derfor som en svært egnet samarbeidspartner.

Voldsforbyggende arbeid i Stua

I november 2013 hadde vi vold som månedstema Stua. I denne perioden gjennomførte KIK selvforsvarstrening i Stua fire ganger. Selvforsvarstreningen var et drop-in tilbud. Det var to faste instruktører som kom hver gang. Språket på kurset var norsk og/eller engelsk avhengig av hvor deltakerne kom fra. En ansatt fra Pro Sentret var også alltid med som deltaker og ved noen tilfeller var i tillegg representanten fra Oslo Krisesenter med. Alle som deltok på selvforsvarstreningen fikk en voldsalarm når dagens økt var over.

Selvforsvarstreningen tar utgangspunkt i simulerte situasjoner som vår brukergruppen lett kan komme i. Det gis råd og tips om hvordan man kan forsvare seg når slike situasjoner oppstår samt at det trenes kontinuerlig på hvordan en kan bruke stemmen sin for å skremme en overgriper og påkalle oppmerksomhet fra omverden. I tillegg fletter instruktørene inn litt teori i treningen.

Sammenlignet med den forrige kursrekken var det flere deltakere på selvforsvarstreningen på høsten enn samtaletilbudet vi hadde på våren. Det var mellom 4-8 deltakere hver gang. Noen deltok en gang, mens andre kom flere ganger. Deltakerne på kurset svarte på et evalueringsskjema på slutten av hver treningsøkt. Responsen var gjennomgående god, og Pro Sentret har opplevd samarbeidet med KIK som svært givende.

På bakgrunn av de gode erfaringene med selvforsvarstrening i 2013 arrangerte vi samme type treningstilbud i Stua i mars 2014 da vi hadde månedstemaet «kvinner og empowerment». Denne gangen var interessen mindre enn i november 2013. I utgangspunktet var det planlagt gjennomført 4 kvelder med trening, men på grunn av en uforutsettbar hendelse ble det kun gjennomført 3 kvelder. Denne gangen var det 2-3 som deltok på treningen. De som deltok oppga at de fikk utbytte av deltakelsen. En del av brukerne som ikke ville delta i mars sa at de hadde deltatt sist og at de ikke så poenget å gjøre det samme en gang til. Noen sa at de gjerne ville deltatt hvis de kunne lært noe nytt hver gang. Vi merket oss også at en del av brukerne i Stua som ikke deltok på treningen ga uttrykk for lydene fra kurset var forstyrrende. Treningen

innebærer en del skrik og rop, og selv om den foregikk i et annet rom en selve Stua var det ingen dør som kunne lukkes mellom rommene.

På bakgrunn av tilbakemeldingene etter selvforsvarstreningen i mars, valgte vi å flytte treningen til en annen del av Pro Sentret i neste omgang. Da tilbød vi også brukere som hadde deltatt på trening tidligere å lære noe nytt hver gang de møtte opp ved å dele gruppen i to: de som hadde deltatt tidligere og de som ikke hadde deltatt tidligere. Tilbudet om trening var planlagt tre kvelder i mai. Dessverre var det ingen som ønsket å delta de to første gangene, og vi avlyste derfor den tredje kvelden.

Etter å ha gjennomført to runder med selvforsvarstrening i 2014 med få deltakere konkluderte vi med å ta en pause i å tilby treningen. Det virket som de som ønsket å delta på slik trening hadde fått gjort det og at det var liten interesse for ytterligere deltakelse i brukergruppa. En forklaring på den manglende interessen kan være at tilbudet var nytt og spennende første gang vi arrangerte det, men at det ble oppfattet som mindre attraktivt når det ble et tilbud over lengre tid. Vi vet også at mange av brukerne som er i Stua kommer til Pro Sentret kommer for å slappe av, spise og være sosial, og ikke for å trene.

Ettersom vi hadde blandede erfaringer med å arrangere selvforsvarstrening i 2014 valgte vi i november å prøve noe nytt sammen med KIK. KIK har mye erfaring med å tematisere grensesetting og vold som en del av selvforsvar. Vi avholdt derfor et drop-in kurs med en representant fra KIK og en ansatt fra Pro Sentret med fokus på samtaler om grensesetting og selvforsvar. Kurset varte i nesten to timer og 4 brukere deltok. Planen videre var at skulle vi arrangere et slikt kurs til i november, men det ble avlyst på grunn av sykdom.

Arbeidet med voldsundersøkelsene, de voldsforebyggende kursene og tematiseringen av vold i Stua har gitt et ekstra fokus i personalgruppas arbeid med enkeltindivider, i miljøarbeidet og i den oppsøkende virksomheten. Det viser seg at når personalet uoppfordret adresserer vold som tema, slik som ved rekrutteringen til drop-in kursene, vil brukerne våre dele sine erfaringer med oss i større grad enn når vi ikke tar slike initiativ. I 2014 registrerte vi 38 ulike voldshendelser som brukerne våre har vært utsatt for. Pro Sentrets ansatte informerer om rettigheter, tilbyr å følge kvinnene videre til legevakt eller overgrepsmottak, tilbyr gratis helsehjelp og samtaler, setter kvinnene i kontakt med bistandsadvokat, bistår med å kontakte politi, hjelper til med søknad om voldsskadeerstatning og kan være en støtte for kvinnene.

InformasjonsmaterieII

I tillegg kan vi gi råd og veiledning om sikkerhet og forhåndsregler de bør ta for å unngå risikosituasjoner. Pro Sentret utarbeidet høsten 2012, som den andre hoveddelen av det forebyggende prosjektet, materieII i form av såkalte spread-cards. Dette er brosjyrer som inneholder mye informasjon samtidig som de lar seg brette slik at de får plass i en lommebok. Brosjyrene foreligger på norsk, på engelsk og i thailandsk versjon. Innholdet er utformet med bakgrunn i materieII sammenfattet fra ulike publikasjoner fra sexarbeiderorganisasjoner og hjelpetiltak i Europa, og deretter tilpasset norske forhold og rammebetingelser. Vi har fått hjelp fra brukerne våre til å kvalitetssikre brosjyrene.

Den ene siden av brosjyren fokuserer på å gi tips og råd om hvordan en best kan unngå potensielt farlige situasjoner, hva en gjør dersom en kunde viser seg voldelig og hvordan en kan sikre viktige opplysninger til bruk i en eventuell anmeldelse. Den andre siden av brosjyren inneholder informasjon om hvilke rettigheter en har og hvor en kan få hjelp etter å ha blitt utsatt for vold. I tillegg gir vi råd om hvordan en best kan sikre at biologiske spor ikke ødelegges etter et overgrep.

Brosjyrene ble i 2014 distribuert primært gjennom vårt oppsøkende arbeid i gateprostitusjonsmiljøet og på innendørsmarkedet, men også i våre lokaler og via samarbeidspartnere.

Arbeid i 2015

I 2015 vil vi fortsette arbeidet med å kartlegge hvilke voldsforebyggende tiltak vi kan iverksette for å øke sikkerheten til våre brukere. Vi vil fortsette med å ha et kontinuerlig fokus på vold det daglige arbeidet ved Pro Sentret.

Selv om det var mindre interesse for deltakelse på KIKs sine selvforsvarstreninger i 2014 sammenlignet med 2013 ønsker vi likevel å fortsette et samarbeid med KIK i 2015. De innehar en unik kompetanse gjennom sine erfaringer med voldsutsatte og sårbare kvinner som innebærer at de møter våre brukere på en verdig og respektfull måte, samtidig som deres pedagogiske formidlingsform treffer våre brukere godt.

I 2015 vil vi ha vold som månedstema i Stua der vi inviterer KIK til å holde selvforsvarstrening over fire kvelder og dele ut overfallsalarmer. Det vil også være fokus på styrking av egne grenser under disse treningstimene. I tillegg kan det være aktuelt å invitere samarbeidspartnere som jobber med voldstematikk, som Oslo krisesenter, bistandsadvokater, politi og overgrepsmottak til å besøke Stua og snakke med brukerne våre om hvilke tilbud som finnes og hvem som kan kontaktes hvis en utsettes for vold.

Videre vil Stua ha et sterkere fokus på «sikkerhet på jobb» og innholdet i brosjyrene vi har laget oss om temaet. Vi vil også prøve å lage mer materiale som kan brukes til å formidle sikkerhet og selvforsvar, som for eksempel plakater som kan henges opp og tegneserier som illustrerer ulike sårbare situasjoner en kan komme opp i når en selger seksuelle tjenester.

Vi vurderer hvorvidt vi kan tematisere vold og sikkerhet gjennom filmvisning og/eller en form for dramatisering eller skuespill på Stua. I tillegg kan det være aktuelt å gjennomføre quiz om temaet ettersom vi har gode erfaringer med denne metoden.

Søknad til Justisdepartementet om utvikling av mobilapplikasjon

Pro Sentret ser at det er et behov for informasjon om rettigheter, hjelpetiltak og voldsproblematikk til de personene i prostitusjon som reiser hyppig mellom byer og land i Norden, og som benytter seg av smarttelefoner og internett for å komme i kontakt med kundene sine.

På bakgrunn av dette har Pro Sentret søkt Justisdepartementet om penger til å utvikle en gratis mobilapplikasjon som kan lastes ned på smarttelefoner og som gir informasjon om hvor personer som selger seksuelle tjenester i Norden kan oppsøke hjelp og få bistand ved behov.

Applikasjonen skal fungere på en slik måte at den viser informasjon om hvor du kan finne politi, frivillige organisasjoner, legevakt, overgrepsmottak, sykehus, krisesenter, prostitusjonstiltak og andre relevante hjelpetiltak på det stedet du befinner deg til en hver tid. Den vil basere seg på GPS-koordinatorer som viser på et kart hvor du er, samt en oversikt over og adresser til hvilke tilbud som finnes i nærheten. Den vil kunne gå videre fra kartet og inn på tilbudenes nettsider hvor man kan finne åpningstider, telefonnummer og annen relevant informasjon. Viktig informasjon kan for eksempel være hvilket lovverk som finnes, og hvilke rettigheter og plikter man har når man oppholder seg i de ulike landene. Kartet vil oppdateres automatisk hver gang man flytter på seg.

En slik mobilapplikasjon vil kunne bidra til å redusere sårbarheten hos en del personer som selger seksuelle tjenester på kryss av landegrensene i Norden. Samtidig vil den kunne nå ut med relevant informasjon til personer Pro Sentret ikke møter gjennom sitt oppsøkende arbeid, eller i våre lokaler som er lokalisert i Oslo.

JURIDISK 1. HJELP

Pro Sentret har de siste årene utarbeidet to rapporter om voldsforekomsten blant kvinner i prostitusjon. Vi vet at kvinner i prostitusjon utsettes for mye, og til dels svært grov vold, sammenlignet med normalbefolkningen og de utsettes for vold både i og utenfor prostitusjonen. Rapportene viser også at kvinnene dessverre snakker lite om voldserfaringene sine og få søker hjelp hos hjelpeapparat eller politi.

I 2012 utarbeidet vi brosjyrer mot vold på engelsk og norsk til utdeling blant våre brukere. I 2013 og 2014 fortsatte vi vårt fokus på voldsforebygging med følgende tiltak:

- Selvforsvarskurs i samarbeid med KIK (Kvinner i kamp)
- Utdeling av voldsalarmer
- Samtalegrupper med brukerne i samarbeid med krisesentret
- Varmestua vår hadde en måned med spesielt fokus på vold

Siden høsten 2008 har Pro Sentret mottatt økonomisk støtte fra Justisdepartementet for juridisk 1. hjelp til personer som er i prostitusjonsmiljøet. Midlene var tenkt å skulle dekke en enkeltkonsultasjon der personenes situasjon ble vurdert juridisk. Saken skulle om nødvendig viderefremmes til andre juridiske instanser som for eksempel Fri Rettshjelp. Likevel har Pro Sentret stått ganske fritt med hensyn til å vurdere prosjektets utforming, men vi skulle ha et spesielt fokus på vold/voldtekt, menneskehandel og lignende. Disse målsettingene har vi hatt også for innsatsen i 2014.

Praktisk gjennomføring

Som i de foregående årene har vi fortsatt advokatordningen med to timer i uka på Pro Sentret. Vi har avtale med to kvinnelige advokater. De fyller ut et skjema for hver konsultasjon slik at det er enkelt å oppsummere etterspørselen, hva slags nasjonalitet og kjønn personene har, hva konsultasjonen har dreid seg om og hvordan den enkelte har blitt kjent med tilbudet. Alle skjemaene er anonymisert. Advokatene honoreres i forhold til offentlig salærsats, og de faktureres for oppmøte hvis det ikke dukker opp saker.

Målgruppe 2014 og type henvendelser

Det har vært 36 enkeltsaker i 2014 fordelt på 31 personer. Tallene er ganske like som i 2013, da hadde vi 37 enkeltsaker fordelt på 29 personer.

I 2014 var 30 av de som benyttet seg av tilbudet kvinner, mens 1 var transperson. De hadde følgende nasjonalitetsbakgrunn:

10 kom fra Norge

8 kom fra Nigeria

8 fra andre europeiske land enn Norge

3 fra Thailand

2 fra Sør Amerika

Fordelingen mellom nasjonalitetene i 2014 er også rimelig lik den vi hadde i 2013. Selv om de nigerianske kvinnene utgjør den største enkeltgruppa i Pro Sentrets portefølje, er det altså de norske kvinnene som i størst grad benytter seg av tilbudet. Cirka 1/3 av de som har mottatt juridisk bistand er norske.

	2013	2014
Utlendingssaker	28 %	11 %
Vold	45 %	36 %
Fått kjennskap til tiltaket ved bekjente	30 %	25 %
Kjennskap på annet vis	50 %	67 %
Ville ikke oppsøkt advokat uten dette tilbudet	66 %	64 %
Henvist videre	24 %	36 %
Sak avsluttet	76 %	64 %

I 2014 ser vi to klare tendenser: voldssakene som har kommet inn til advokatene har vært svært grove og antall utlendingssaker går ned. Forklaringen på at utlendingssakene går ned tror vi dreier seg om at brukergruppa har fått mer kunnskap om hvor lite rettigheter mange av dem har i Norge, hvor vanskelig det er å få innvilget asyl og hvor sterke bevis det kreves for at en anmeldelse om menneskehandel ikke henlegges.

Blant de **utenlandske kvinnene** har følgende saker vært tatt opp: Boligforhold, gjeld av ulike typer, ekteskap, arbeidsforhold, opphold i Norge og familiegjenforening. Når det kommer til vold var de fleste sakene voldtekt og ran. Advokatene fikk kun en menneskehandelssak og det var ingen asylsaker i 2014.

De **norske kvinnene** har gjennomgående følgende saker de ønsker bistand med økonomi, arv, skjønnsligning, opprettelse av testamente, skilsmisse, vold i nære relasjoner, voldtekt, skatt/moms, problemer med NAV, erstatning og arbeidsforhold.

Vår vurdering

Pro Sentret erfarer at ordningen med juridisk hjelp er en vellykket ordning for vår brukergruppe. Tallene viser at mange ikke ville oppsøkt andre juridiske instanser med sine problemer, noe som viser hvor viktig det er med lavterskel drop-in tilbud til en utsatt og sårbar gruppe. Videre ser vi en oppgang i antall saker som henvises videre til ytterligere rettshjelp, noe som tyder på at mange av sakene er komplekse og alvorlige.

Fremdeles kan vi se at vi også i 2015 bør satse på forebygging av vold på Pro Sentret og samtidig gjøre et målrettet arbeid for å støtte kvinnene slik at de ser nytten av å oppsøke juridisk bistand ved behov.

BRUKERE AV PRO SENTRET SOM KOMPETANSESENTER

Pro Sentret jobber med kunnskapsformidling og veiledning relatert til prostitusjon som fenomen, årsaker og skadevirkninger av prostitusjon, gode helse- og sosialfaglige arbeidsmetoder. Vi skal ha et forebyggende fokus, ha et likestillingsperspektiv og følge med på utviklingen i Norge og internasjonalt.

I 2014 henvendte 3 ulike videregående skoler og folkehøgskoler seg til Pro Sentret; de fleste med hele klasser som kom på besøk og fikk informasjon. Dette er en nedgang fra 2013. Pro Sentret har også et eget undervisningsprosjekt på videregående skoler som er omtalt særskilt i eget kapittel.

Vi har derimot sett en økning av forespørsler fra enkeltelever ved videregående og folkehøgskoler. I de fleste tilfeller handlet disse henvendelser om bistand med informasjon til skoleoppgaver og lignende. Elever på dette utdanningsnivået henvises i hovedsak til å bruke nettsiden vår, www.prosentret.no. Der er det tilstrekkelig informasjon til å skrive for eksempel en særoppgave eller en artikkel til skoleavis.

I løpet av 2014 har Pro Sentret fått et førtitalt henvendelser fra høyskoler og universiteter, enten fra enkeltstudenter, grupper av studenter, studieledelse eller forskere. Disse henvendelsene har dreid seg om for eksempel bistand til egne oppgaver, forespørsler om å holde foredrag, og studenter som ønsker å hospitere ved Pro Sentret.

En forskjell fra 2013, da vi så vi en større variasjon gjeldende studieretninger, er at henvendelsene fra enkeltstudenter i all hovedsak kommer helsefaglige studieretninger, fortrinnsvis sykepleier- og sosialt arbeid/sosionomutdanninger. Kun et fåtall henvendelser har kommet fra studenter fra andre fagområder, og disse har vært hovedsakelig innenfor journalistikk- og mediefag.

Studentene som har vært i kontakt med oss kommer fra Universitetet i Oslo, Høgskolen i Oslo og Akershus, Lovisenberg diakonale høgskole, Diakonhjemmet Høgskole, Høgskolen i Volda, Design og Arkitekturhøgskolen, Politihøgskolen, Westerdals høyskole, Norges kreative høyskole. I tillegg har vi fått tre henvendelser fra utenlandske universiteter: Duke University, University of Kent og Umeå Universitet.

Pro Sentret har i 2014 tatt imot 8 studenter for hospiteringsopphold eller praksis: Tre fra politiutdanningen, to fra jordmorutdanningen, to sosionomstudenter og en sykepleier fra videreutdanning innenfor psykisk helsevern.

Helsedirektoratet, Justis og beredskapsdepartementet, Europarådet, Fafo og Østerrikes ambassade har henvendt seg til Pro Sentret i ulike sammenhenger i 2014. Vista Analyse, i forbindelse med evalueringen av sexkjøploven, har bedt om og fått informasjon. Tenketanken Civita har etterspurt og fått informasjon om vold og prostitusjon.

Vi har også hatt samarbeid og informasjonsutveksling med en rekke aktører: PION, Amnesty International, Nye Pluss, Medisinernes Seksualopplysning, Sex og Politikk, Nadheim, Kirkens bymisjon/Albertine, Marita Women, Thereses hus, Sykepleie på

hjul, Faggruppen for smittevern, Støttesenter mot incest, Utekontakten i Bergen, Uteseksjonen, Oslopolitiet med flere.

I 2014 har vi mottatt mange henvendelser fra fagmiljøer og frivillig/interesseorganisasjoner utenfor Norge. Vi har fått forespørsler om samarbeid og kunnskapsutbytte fra organisasjoner fra USA, Tyskland, Uganda, Polen, Danmark, Canada, Tsjekkia, Romania og Bulgaria.

Pro Sentret har videre deltatt i stortingsmøter ved to tilfeller. Temaene var tiltak for å hjelpe personer ut av prostitusjon og «Working towards a world without Aids». Vi har i 2014 mottatt henvendelser fra politiske partier; Venstre, Unge Venstre, Unge Høyre, AUF og MPG har invitert Pro Sentret til møter samt til å holde foredrag. I tillegg har vi fått henvendelser fra enkelte stortingsrepresentanter.

Vi har også i 2014 mottatt en mengde henvendelser fra nasjonal og internasjonal presse, særlig i forbindelse med publiseringen av Vista Analyses evaluering av sexkjøpsloven. Pro Sentret har gitt intervjuer og/eller uttalelser til blant annet NRK, Dagbladet, VG og Bergens Tidende. Som i foregående år dominerer spørsmål om sexkjøpsloven i henvendelser fra pressen.

Pro Sentret mottar også henvendelser fra kunstnere, journalister, privatpersoner og aktivister med spørsmål og/eller synpunkter på vårt arbeid. Ikke sjelden henvender det seg kunstnere og journalister som ønsker å oppnå kontakt med personer som selger sex for å fotografere eller intervju dem. Pro Sentret formidler som hovedregel ikke slik kontakt.

SAMARBEID OG NETTVERKSARBEID

Pro Sentret har et samarbeidsprosjekt med den russiske organisasjonen Stellit. Stellit har iverksatt et forebyggingsprosjekt over samme lest som Pro Sentrets undervisningsprosjekt i videregående skole, om enn med et noe justert fokusområde tilpasset lokale forhold. De har også utviklet et nettbasert e-læringsprogram. Stellit besøkte oss her i Oslo i våren 2014 og prosjektet ble avsluttet inneværende år.

Vi har bistått en rumensk organisasjon, Carusel, med en prosjektsøknad. Formålet med dette prosjektet er å utvikle et lavterskel og ambulansetilbud om helsetjenester til sårbare grupper, herunder injiserende rusbrukere og sexarbeidere. Dessverre har vi i skrivende stund fått vite at søknaden ikke ble innvilget.

Pro Sentret har også vært partner for den tsjekkiske organisasjonen Bliss without Risk, som har et omfattende prosjekt i Praha og omegn. De skal kartlegge vold i prostitusjonsmiljøet og har som mål å redusere vold mot sexarbeidere. Organisasjonen var på studiebesøk i Oslo i Pro Sentrets regi høsten 2014. Samarbeidet videreutvikles i 2015.

Change and Challenge - samarbeid for bedre tjenester til ofre for menneskehandel i Romania

Pro Sentret inngikk i 2014 som partner for den rumenske organisasjonen Pro Refugiu. De har søkt og fått midler fra EEA Grants og NGO-programmet i Romania. Prosjektperioden er 2014 – 2016, og består av en rekke delmål og aktiviteter. Prosjektets første del var utarbeidelse av en kartleggingsrapport som beskriver eksisterende tiltak og systemer for identifisering og arbeid med ofre for menneskehandel i henholdsvis Norge og Romania. Rapporten er skrevet i samarbeid og baserer seg på informasjon innhentet fra et bredt spekter av organisasjoner og institusjoner, både private og offentlige, som kommer i kontakt med eller har ansvar for å yte tjenester til målgruppen i begge land. Rapporten ble lansert på en konferanse i Bucuresti i november hvor Pro Sentret deltok. Rapporten er tilgjengelig på vår nettside, www.prosentret.no.

Neste del av prosjektet gjennomføres våren 2015, og inkluderer blant annet av studiebesøk her i Oslo der rumenske sosialarbeidere skal få innblikk i det sosialfaglige arbeidet som gjøres her på Pro Sentret samt bli kjent med andre tjenesteytere og aktører på feltet. Det skal utarbeides materiale for opplæring og «best practice», og på sikt et system for henvisning av rumenske ofre for menneskehandel identifisert i Norge som ønsker bistand og beskyttelse i Romania. Vi erfarer at samarbeid med våre europeiske kollegaer bidrar til økt forståelse og kunnskap om situasjonen til den delen av brukergruppen vår som kommer fra de sørøstlige delene av Europa. Samfunnsmessige strukturer og sosioøkonomiske forhold der er vesentlig annerledes enn i Norge, og følgelig er også en direkte overføring av arbeidsmetoder ikke mulig. I Romania er det fokus på reintegrering og rehabilitering av personer som har vært traffikert nasjonalt eller internasjonalt. I Norge arbeides det primært med identifisering og bistand under refleksjonsopphold, og retur.

Ikke desto mindre er bærende elementer i sosialt arbeid så som respekt for individets autonomi, kontekstuell forståelse og empati samt fokus på rettigheter verdier som i Pro Sentret fremmer og søker å bidra med inn i samarbeidet. Det er særlig viktig i et felt der fattige personer, mange med rom-bakgrunn, opplever å få sine elementære menneskerettigheter krenket av enkeltpersoner og/eller strukturelle rammer og diskriminering på bakgrunn av etnisitet.

Erkjennelsen av at det er personer som befinner seg lavest i samfunnshierarkiet som er mest sårbare for utnyttning, og at deres alternativer for arbeid og inntekt i hjemlandet er marginale, skaper velbegrunnet bekymring for såkalt re-traffikering. Vi håper å kunne bidra til økt kunnskap om disse mekanismene gjennom vårt samarbeid med Pro Refugiu i det kommende.

Norsk og nordisk nettverk

Kirkens Bymisjon ved Albertine i Stavanger og Nadheim i Oslo arrangerte årets samling i det norske nettverket av tiltak på prostitusjonsfeltet på i april. Det nordiske nettverket av tiltak på prostitusjonsfeltet møttes i København i oktober. Representanter fra Pro Sentret deltok ved begge anledninger.

Verdens aidsdag

Verdens aidsdag er en verdensomspennende solidaritetsdag for alle som er berørt av hiv og aids. Dagen markeres over hele verden den 1. desember og ble iverksatt av UNAIDS, FNs organ for bekjempelse av hiv/aids i 1988. Senere har ansvaret for verdens aidsdag blitt overlatt til den uavhengige organisasjonen The World Aids Campaign.

Pro Sentret har de siste årene tatt aktivt del i arbeidet knyttet til Verdens Aidsdag gjennom deltagelse i VAD-komiteen i Oslo. Her deltar forskjellige organisasjoner som på ulikt vis jobber med spørsmål knyttet til hiv og aids til daglig.

Sammen utarbeider man et program for markeringen av dagen. Pro Sentret har de siste årene stått på stand sammen med PION, Nadheim og KAST og har et særlig fokus på de utfordringene som er knyttet til personer som selger seksuelle tjenester og hiv/aids. På stand deler vi ut kondomer og glidemiddel, arrangerer en quiz og snakker mye om forebyggende innsatser og nødvendigheten av lavterskel- og skadereuserende innsatser generelt og for vår brukergruppe spesielt.

AIDS 2014

Med støtte fra Helsedirektoratet deltok Pro Sentret på AIDS 2014 i Melbourne, Australia. Her diskuterte delegater fra hele verden en rekke viktige spørsmål innen forskning og politikk knyttet til dagens utfordringer i forhold til hiv/aids. Noen av de store temaene som ble diskutert var:

- Fokus på nøkkelpopulasjoner (Key Populations - KPS), nemlig menn som har sex med menn (MSM), sexarbeidere, personer som lever med hiv (PLHIV), transpersoner og personer som bruker narkotika.
- Ungdom som lever med hiv eller som har høy risiko for å få hiv
- Behovet for en målrettet, rettighetsbasert og evidensbasert tilnærming til den globale responsen mot hiv/aids, spesialtilpasset behovene til en særskilt gruppe (for eksempel pre-eksponeringsprofylakse for visse MSM populasjoner) eller en region
- Erkjennelse av at vi har de nødvendige biomedisinske verktøy for å få slutt på aidsepidemien
- Nødvendigheten av å adressere og overvinne juridiske, sosiale, politiske og økonomiske barrierer, som for eksempel kriminalisering av nøkkelpopulasjoner, diskriminerende og stigmatiserende lover, for at eksisterende virkemidler skal kunne få full effekt
- Fremskritt i forskningen for å finne en kur for hiv
- Spenning rundt nye antivirale behandlingstilbud som kan kurere hepatitt C-viruset
- Stadig flere, nye og interessante forebyggende tiltak gjennomføres

Til tross for mange vellykkede tiltak som har bidratt til en reduksjon antallet nye infeksjoner, reduksjon i aidsrelaterte dødsfall og en økning i behandlingsdekningen var en av konklusjonene fra AIDS 2014 at en mer samordnet innsats er nødvendig for å møte behovene til de som har høy risiko for å bli smittet og personer som lever med hiv.

En av de viktigste beskjedene som AIDS 2014 ønsket at delegatene skulle ta med seg hjem var at en «one size fits all tilnærming» ikke nødvendigvis passer i alle sammenhenger, spesielt med tanke på det mangfoldet som er både hva gjelder ulike høyendemiske områder og ikke minst nøkkelpopulasjoner. Politikk og tiltak på dette feltet krever derfor at man iverksetter målrettede strategier for å oppnå optimal effekt. Videre var det en erkjennelse av at betraktelig mer støtte til de ulike nøkkelpopulasjonene var nødvendig, spesielt i land hvor diskriminerende politikk og lovverk forhindrer forebyggende og behandlende innsatser. Nettopp denne

erkjennelsen; at kriminalisering, stigma og diskriminering i stor grad bidrar til å opprettholde og drive epidemien framover og at man kun ved å bygge ned disse barrierene vil ha mulighet for å lykkes med å bekjempe hiv/aids, var et gjennomgangstema på konferansen. Sett med Pro Sentrets og norske øyne var dette særlig interessant med tanke på at vi her til lands har lover som retter seg spesifikt mot sexarbeidere, rusavhengige og hiv-positive og deres livssituasjon.

Dette er tredje gangen Pro Sentret deltar på den internasjonale AIDS-konferansen og det er svært gledelig å registrere at man i større grad for hvert år går bort i fra å snakke om, men *med* og at de ulike nøkkelpopulasjonene i større og større grad selv får sette dagsorden og delta aktivt i debattene som angår dem. I Melbourne var det spesielt gledelig for oss å registrere at sexarbeidere var anerkjent som en nøkkelpopulasjon og at mange sexarbeidere hadde sluppet til på programmet. Konferansen munnet ut i «the Melbourne Declaration». Vi gjengir den her:

The Melbourne Declaration

We gather in Melbourne, the traditional meeting place of the Wurundjeri, Boonerwung, Taungurong, Djajawurrung and the Wathaurung people, the original and enduring custodians of the lands that make up the Kulin Nation, to assess progress on the global HIV response and its future direction, at the 20th International AIDS Conference, AIDS 2014.

We, the signatories and endorsers of this Declaration, affirm that non-discrimination is fundamental to an evidence-based, rights-based and gender transformative response to HIV and effective public health programmes.

To defeat HIV and achieve universal access to HIV prevention, treatment, care and support – nobody should be criminalized or discriminated against because of their gender, age, race, ethnicity, disability, religious or spiritual beliefs, country of origin, national status, sexual orientation, gender identity, status as a sex worker, prisoner or detainee, because they use or have used illicit drugs or because they are living with HIV.

We affirm that all women, men, transgender and intersex adults and children are entitled to equal rights and to equal access to HIV prevention, care and treatment information and services. The promotion of gender equity is essential to HIV responses that truly meet the needs of those most affected. Additionally, people who sell or who have sold sex, and people who use, or who have used illicit drugs are entitled to the same rights as everyone else, including non-discrimination and confidentiality in access to HIV care and treatment services.

We express our shared and profound concern at the continued enforcement of discriminatory, stigmatizing, criminalizing and harmful laws which lead to policies and practices that increase vulnerability to HIV. These laws, policies, and practices incite

extreme violence towards marginalized populations, reinforce stigma and undermine HIV programmes, and as such are significant steps backward for social justice, equality, human rights and access to health care for both people living with HIV and those people most at risk of acquiring the virus.

In over 80 countries, there are unacceptable laws that criminalize people on the basis of sexual orientation. All people, including lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex people are entitled to the same rights as everyone else. All people are born free and equal and are equal members of the human family.

Health providers, who discriminate against people living with HIV or groups at risk of HIV infection or other health threats, violate their ethical obligations to care for and treat people impartially.

We therefore call for the immediate and unified opposition to these discriminatory and stigmatizing practices and urge all parties to take a more equitable and effective approach through the following actions:

- Governments must repeal repressive laws and end policies that reinforce discriminatory and stigmatizing practices that increase the vulnerability to HIV, while also passing laws that actively promote equality.
- Decision makers must not use international health meetings or conferences as a platform to promote discriminatory laws and policies that undermine health and wellbeing.
- The exclusion of organisations that promote intolerance and discrimination including sexism, homophobia, and transphobia against individuals or groups, from donor funding for HIV programmes.
- All healthcare providers must demonstrate the implementation of non-discriminatory policies as a prerequisite for future HIV programme funding.
- Restrictions on funding, such as the anti-prostitution pledge and the ban on purchasing needles and syringes, must be removed as they actively impede the struggle to combat HIV, sexually transmitted infections, and hepatitis C among sex workers and people who inject drugs.
- Advocacy by all signatories to this Declaration for the principles of inclusion, non-criminalization, non-discrimination, and tolerance.

In conclusion we reaffirm our unwavering commitment to fairness, to universal access to health care and treatment services, and to support the inherent dignity and rights of all human beings. All people are entitled to the rights and protections afforded by international human rights frameworks.

An end to AIDS is only possible if we overcome the barriers of criminalization, stigma and discrimination that remain key drivers of the epidemic.

Pro Sentret er:

Oslo kommunes sosial- og helsefaglig hjelpetiltak for personer med prostitusjonserfaring og et nasjonalt kompetansesenter på området prostitusjon.

Pro Sentret mener:

At alt arbeid i forhold til prostitusjon må baseres på menneskerettigheter. Prostitusjon er ikke en egenskap ved noen mennesker, men en handling. Pro Sentret arbeider sammen med enkeltpersoner i solidaritet og med respekt for deres valg i den livssituasjon de befinner seg i. Personer i prostitusjon må å delta som likeverdige partnere i prosesser som handler om dem og deres liv.

Pro Sentret har som mål:

Å tilby bistand og støtte til den enkelte slik at hun eller han skal kjenne sine rettigheter og plikter, ta best mulig vare på sin selvrespekt og helse slik at vedkommende gis mulighet til å få kontroll over eget liv og realisere sitt potensial.

Vi ønsker oss et samfunn der ingen mennesker opplever prostitusjon som eneste alternativ og som ikke stigmatiserer, men viser solidaritet med personer som selger sex.